

SEANCES DU MERCREDI 6 JUILLET 1983
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 6 JULI 1983ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU MATIN
OCHTENDVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 2906.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1983.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1983.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1983.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1982.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1982.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1982.

Discussion générale. — *Orateurs*: Mme Tyberghien-Vandenbussche, rapporteur, M. Coen, rapporteur, M. Coens, ministre de l'Education nationale, M. Van der Niepen, Mme N. Maes, p. 2906.

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 2906.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1983.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1983.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en de Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1983.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en de Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1982.

Algemene bespreking. — *Sprekers*: mevrouw Tyberghien-Vandenbussche, rapporteur, de heer Coen, rapporteur, de heer Coens, minister van Onderwijs, de heer Van der Niepen, mevrouw N. Maes, blz. 2906.PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTERLe procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.La séance est ouverte à 10 h 05 m.
De vergadering wordt geopend te 10 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. Vandenhove, pour des raisons familiales; Boel, pour des devoirs administratifs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce matin.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Vandenhove, wegens familieaangelegenheden; Boel, wegens bestuursplichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDERLANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — GEMEENSCHAPPELIJKE SECTOR VAN DE FRANSTALIGE EN DE NEDERLANDSTALIGE REGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDERLANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — GEMEENSCHAPPELIJKE SECTOR VAN DE FRANSTALIGE EN DE NEDERLANDSTALIGE REGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1983

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANÇAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1983

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX REGIMES FRANÇAIS ET NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1983

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANÇAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX REGIMES FRANÇAIS ET NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

Discussion générale

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van de ontwerpen van wet betreffende de begroting van Nationale Opvoeding.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget de l'Education nationale.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan mevrouw Tyberghien, rapporteur.

Mevrouw Tyberghien-Vandenbussche, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, de ware bedoeling van

de goedkeuring van een begroting is toelating te geven tot het verspreiden van uitgaven, in dit geval voor het onderwijs. Dit jaar zouden wij er kunnen aan toevoegen: ook controle op de uitvoering van de opdracht van de regering tot het drukken van de kredieten.

Een bezuiniging die op basis van globale cijfers door maatregelen specifiek in de sector onderwijs op de begroting van 1983 tot 4,8 miljard belooft. Een cijfer dat wijst op een ernstige inspanning en deelname in de algemene sanering van de publieke financiën. Zo is er bijna geen ander beleid mogelijk dan de uitgaven beheersen. En toch! Opmerkelijk is de zeer grote activiteit die door de minister van Onderwijs aan de dag wordt gelegd. Het zou leerrijk zijn het grote aantal uitvoeringsbesluiten op een rijtje te zetten die in de huidige legislatuur reeds werden genomen en in de eerste dagen nog aangevuld zullen worden.

Iedereen zal het er wellicht mee eens zijn als ik hier een oprechte hulde breng aan de minister, want geen enkel mandataris kan ongewoelig blijven bij dergelijk opvallende inzet ten bate van het onderwijs, het opvoedingsfundament van de mens van morgen. Daarom danken wij minister Coens vanop deze tribune.

Voor minister Bertouille wordt het een uitdaging om met dezelfde koppigheid mee in de arena te komen om met verenigde krachten een gelijklopend beleid uit te stippelen en te realiseren in de twee gemeenschappen. De verwachtingen staan hoog gespannen, en de waakzaamheid van de commissieleden blijft scherp.

De bespreking van de begrotingen van Onderwijs is meer dan het vergelijken van cijfergegevens van opeenvolgende jaren. Het is een dialoog geworden van deskundigen die in de commissie het hele beleid in al zijn aspecten hebben doorgelicht. De neerslag hiervan vindt u in het verslag dat ik om de duidelijkheid en bruikbaarheid ingedeeld heb in verschillende hoofdstukken wat de Nederlandstalige sector betreft. Voor de Franstalige sector is onze collega Coen rapporteur.

Dit document bevat een reeks gegevens die het mogelijk maken inzicht te krijgen in de hedendaagse onderwijsproblematiek.

Het onderwijs is uitermate belangrijk. En dan denk ik niet alleen aan de financiële omvang. Deze investering is echter letterlijk bepalend voor de toekomst van een land en een volk.

En er zijn meer redenen voor de kritische vragen die opgeroepen werden bij deze bespreking dan de organisatie en de methodes van het onderwijs.

De hamvraag: Is het resultaat in verhouding tot deze ontzaglijke investering? Aan Vlaamse zijde alleen bedraagt ze 135 miljard frank. Anders gezegd: het onderwijs in ons land kost 750 miljoen per schooldag en er zijn 181 schooldagen. Nog praktischer uitgedrukt: per Vlaamse belastingbetaler gaat er elk jaar 65 000 frank naar het budget van Onderwijs.

Het is inderdaad een feit dat het resultaat van deze investering niet meetbaar is zoals de produktie van andere goederen. Blijft echter de zekerheid dat de groei van het bruto nationaal produkt een rechtstreeks gevolg is van het scholingsniveau van onze bevolking, naast de inzet van arbeid en kapitaal. Ook de ontwikkeling van de wetenschap draagt hiertoe een belangrijk deel bij, zodat de verhouding economie-onderwijs niet te onderschatten is.

In een verslag van de diensten voor de programmatie van het Wetenschapsbeleid lezen wij dat in verscheidene bedrijfstakken van de industrie, de kennisvoorraad van de ondernemingen ten minste evenveel bijdraagt tot de produktiegroei als de voorraad fysiek kapitaal en soms meer. Hierbij verwijzen we naar het belang van de toelagen op de begroting voor het Fonds voor collectief wetenschappelijk onderzoek: artikel 60, littera 29 en 30.

Ook de fundamentele vorming en culturele ontplooiing van de jonge mensen zijn niet in cijfers of economische getallen uit te drukken en overschrijden deze eerst gestelde verhouding economie-onderwijs. Onderwijs en opleiding hebben een algemeen menselijke waarde, leiden tot morele en culturele verheffing en tot zinvolle vrijetijdsbesteding.

In deze crisistijd is de verwachting omtrent de evolutie en aanpassingen in het onderwijsaanbod groot, en het verbaast niemand dat de vernieuwingsprojecten ook met grote aandacht worden gevolgd. Meer dan ooit is aanpassing en verbetering onontbeerlijk. Zo is de omvorming van het beroepsonderwijs er niet alleen nodig door de verlenging van de leerplicht, maar de nieuwe structuur van het beroepsonderwijs zal vooral gericht moeten zijn op de aanpassing van de leervakken aan de industriële ontplooiing en het verwerven van veelzijdige vakkundigheid, alsook de valorisatie van de handenarbeid.

Het beroepsonderwijs ligt de minister na aan het hart en behoort tot een van zijn gekende doelstellingen.

De transformatie van de verschillende sectoren van onze maatschappij, onder invloed van de informatica en de elektronica, gaat zodanig snel dat het onderwijsconcept bijna niet volgen kan. De nieuwe doelstellingen van het onderwijs zijn dan ook volledig gericht op deze behoeften van de arbeidsmarkt.

Het onderwijs heeft betrekking op de opleiding van nagenoeg een vierde van de gehele bevolking van het land. De enorme schaalvergroting van het onderwijs behoort ongetwijfeld tot één van de markantste verschijnselen van de jongste jaren. Zo is het departement van Nationale Opvoeding uitgegroeid tot de belangrijkste werkgever van het land, want een tiende van de actieve bevolking is een opmerkelijke groep.

Door arbeidsherverdelende initiatieven bleef de afvloeiing beperkt tot 4 000 eenheden in het schooljaar 1982-1983. De invoering van de duobanen was het meest opvallend initiatief ter zake. Dank zij de creativiteit van de minister en zijn bijzondere ijver kan een zo ruim mogelijke tewerkstelling worden bewaard. Hij wordt hierbij geholpen door de loonmatiging die een solidariteit van alle betrokkenen eist.

Het departement Onderwijs is niet alleen de grote werkgever in het onderwijs zelf, maar tegelijk een van de voornaamste bouwheer in de overheidssector. Zo vindt u in het verslag op blz. 95 een indrukwekkende opsomming van de programmatie voor de jaren 1983-1984-1985. Deze bouwprogrammatie is afgestemd op een reële behoefte en grondige motivatie. Gezien een groot deel gaat naar halfgrote en kleine werken met een grote spreiding over het hele Vlaamse land, is het economisch effect hiervan voor de vele KMO in deze sector niet gering. Dit is meteen ook een belangrijke factor die uitstekend past in het overheidsbeleid tot herstel van de economische activiteit in de bouwsector.

Tot daar de meest opvallende accenten uit de bespreking van deze begroting, die werd goedgekeurd met 10 stemmen tegen 4. Het verslag werd eenparig goedgekeurd.

Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, collega's, sta mij toe hier nog enkele persoonlijke opmerkingen en vragen te formuleren.

Een eerste bekommernis betreft ons kleuter- en basisonderwijs. Langs parlementaire vragen om kwamen wij tot de vaststelling dat van het hele Onderwijsbudget slechts een kwart van de gelden wordt besteed aan het basisonderwijs. In het secundair onderwijs is een leerling vaak duurder dan in het hoger onderwijs. Als je tegenwoordig nagaat hoeveel leerlingen er per leerkracht zijn, dan zie je dat voor het basisonderwijs gemiddeld één leerkracht voor 20-21 leerlingen instaat. In het secundair onderwijs is er één leerkracht voor iets meer dan 9 leerlingen. In het hoger onderwijs, één docent voor 11,3 studenten. In het buitengewoon onderwijs, één leerkracht voor 5,3 leerlingen.

Naast dit alles bestaat er nog een ongelijkheid tussen Vlaanderen en Wallonië, dat een hoogtepunt bereikt op het vlak van het buitengewoon onderwijs, dat in de Franstalige sector 19 pct. duurder uitvalt. Hierin moet het evenwicht dus duidelijk worden hersteld.

Een grotere aandacht moet gaan naar het basisonderwijs; dit moet zijn vertaling vinden in de financiële waardering.

De socioculturele en sportactiviteiten moeten ook weer kunnen ingeschakeld worden voor de toekomst. Kan de minister mij hiervan de financiële repercussie geven? Is hier ook geen oplossing te vinden in een samenwerking tussen Tewerkstelling en Arbeid en Onderwijs, ten bate van de zoveel werkloze onderwijsmensen? De laatste cijfers waren 2 666. In de Nederlandstalige normaalscholen legden dit jaar circa 650 kleuterleidsters en 1 900 onderwijzers hun eindexamen af. Tel die er dan nog eens bij! Met deze herinvoering zou men meteen een dubbel resultaat bereiken: tewerkstelling en het oplossen van de grote vraag van ouders en kinderen naar deze woensdagmiddag-activiteiten. De ouderverenigingen zouden hierbij kunnen worden betrokken voor een eventuele bijdrage.

De rationalisatie en de programmatie blijft ook een prioritaire zorg. De secundaire scholen kunnen zich reeds aanpassen sedert september 1981. Voor het basisonderwijs kijken wij met spanning uit naar wat zal gebeuren vooral wat betreft de kleine schooltjes, die nooit aan de voorwaarden en normen kunnen komen. Hoeveel van de besprekingen hieromtrent? Wanneer zal de rationalisatiewet in het Parlement kunnen worden ingediend?

De leerlingennormen zijn uiterst belangrijk in de landelijke gebieden en ik heb met vreugde genoteerd dat ook de minister ervan overtuigd is dat de dunbevolkte gebieden niet gediscrimineerd mogen worden. Een speciale afwijking moet mogelijk zijn in bepaalde

gevallen, zoals ook voorzien door de wetgever voor het Nederlandstalig onderwijs te Brussel.

De kleine school blijft verbeteren vechten voor haar bestaan. Beleidsmatig zal men dan echter ook de « kleine-schoolleerkrachten » nog beter moeten assisteren, onder andere door de mogelijkheid van aangepaste bijscholing te creëren.

Bijzondere leermeesters blijven een vrome wens voor de meeste kleine scholen. De schoolbevolking van deze plattelandsgebieden zijn de eerste benadeelden naast de leerkrachten, die alle verschillende leersituaties moeten aankunnen en daarbij nog alle materiële functies en zorgen dragen voor het beheer van de school. Ondanks het feit dat er samenwerking mogelijk is tussen meer scholen die tot dezelfde inrichtende macht behoren, blijven de normen te hoog. Iedere school zou naar rata van het aantal klassen recht moeten hebben op een aantal uren voor een taakleraar, die eventueel ook de administratieve hulp kan verzekeren, zo nodig zelfs in verschillende scholen. Wij leggen u volgend voorstel ter overweging voor: afschaffen van de norm « leerlingen » en vervangen door een aantal uren per klas en voor iedere school. Dit zou een rechtvaardiger besluit zijn.

Nu is de norm van 292 leerlingen zelfs te hoog voor grotere scholen, en bij verlies van de behoudsnorm — 10 pct. — voor vele scholen als gevolg van de denataliteit, bijna nooit meer terug te behalen. Deze problemen zijn even scherp voor de bijzondere leermeester in het lager onderwijs.

Mijn zorg voor de plattelandsgebieden is u al goed bekend, mijnheer de minister. Daarom durf ik in dit verband u nog eens te verzoeken, vooral in de gebieden van minder dan 125 inwoners per vierkante kilometer, zeer speciaal aandacht te hebben voor de oprichtings- en behoudsnormen, ook in het secundair onderwijs. De studiemogelijkheden zijn immers niet groot in deze gebieden. Uw belofte in de commissie tot een redelijke aanpassing kan ons alleen verheugen en werd in het verslag genoteerd.

Wij hoorden uw liefdesverklaring, speciaal voor het kleuter- en basisonderwijs op BRT 1 in de uitzending van « Kramiek ». Dat stemt ons hoopvol voor de toekomst en geeft ons werkelijk nieuw vertrouwen.

Het probleem van de internaten is nog hangend en het is bijzonder scherp in de landelijke gebieden waar de vrije schoolkeuze omwille van de afstanden zeer wordt beperkt. Zo moet men in vele gevallen van noodgedwongen internaat spreken. De aanpassing van de kostgelden, eventueel aan het inkomen van de ouders, zou een billijke uitkomst kunnen betekenen. Hier denk ik speciaal aan de grote gezinnen, die ook hier het grote slachtoffer zijn. Gezien de verkeersmodelijkheden verre van optimaal zijn in de landelijke gebieden, hebben zij meestal heel wat internen. Er is, in uitvoering van de overheidsverklaring, een ontwerp voor de rationale uitbouw en financiering van de internaten van alle netten, dus ook de vrije, in bespreking in de Schoolpactcommissie.

Wanneer denkt de minister dit ontwerp aan de regering en aan het Parlement te kunnen voorleggen?

Over verkeersveiligheid van de scholier praten, hoort niet rechtstreeks bij de bespreking van de begroting. Toch wil ik hierop de aandacht vestigen met het verzoek aan de minister, een gesprek en overleg op gang te brengen tussen Verkeerswezen en Onderwijs. De onstellende cijfers omtrent de verkeersongevallen waarbij fietsers en voetgangers betrokken zijn, moeten ons tot directe actie aanzetten.

Wat baten alle lessen in het leerpakket over verkeersopvoeding als er geen fietspad van en naar de school bestaat? En dat is het geval voor vele scholen, spijtig genoeg gekenmerkt door een aantal ongevallen. Het gaat hier om de meest kwetsbare burgers in ons land, namelijk weerloze kinderen. Kan hier tegen het begin van het komende schooljaar, onder impuls van het departement Onderwijs, geen actie op touw gezet worden? Graag vernam ik dienaangaande de mening van de minister.

Tot slot wil ik nog even wijzen op de opvallende bereidheid van vele commissieleden om de verscheidenheid van levensbeschouwingen op actieve wijze gestalte te geven en te waarderen in alle vormen van onderwijs. Ik ben een overtuigd voorstander van het vrij onderwijs, ook van het rijks-, gemeentelijk en provinciaal onderwijs, dat de waaier van het aanbod alleen maar rijker maakt en corrigeert.

De tijd van stervende twisten over gelijke behandeling moet voorbij zijn. Er is al genoeg energie aan verloren gegaan. Het moet een evidentie worden dat voor alle leerkrachten en leerlingen van alle netten wordt gezorgd. Gelijke kansen voor alle scholen, want we willen ijveren voor het beste onderwijs. Daarom duimen we voor een goe-

de werksfeer en goede geest in de Schoolpactcommissie, en als dat niet lukt, moet men de onderwijsproblematiek maar opnieuw in het Parlement brengen. Een vlotte en goede besluitvorming moet mogelijke zijn, zodat geen enkele beslissing door de feiten wordt achterhaald.

Als wij naar de toekomst kijken, komen zoveel problemen in het onderwijs nog op ons af. Vernieuwen is een opdracht voor velen met een inzet van velen. Vernieuwen kan niet met uitgeschreven recepten, zoals die in een kookboek te vinden zijn. Opvoeden is veel moeilijker dan koken. Er zijn meer ingrediënten en er zijn zoveel onberekenbare elementen. We hebben allen een belangrijke opdracht: met wakkere geest en met een groot hart werken aan de opvoeding van onze jeugd.

In Vlaanderen hebben de leerkrachten niets van hun offervaardigheid en hun inzet verloren. Het past dat wij hier hulde brengen aan allen die de onderwijs traditie hoog houden, allen die zoeken naar een eerlijke onderwijsverbetering en allen die op basis van hun overtuiging het beste van zichzelf geven voor de opvoeding van onze kinderen en jonge mensen. *(Applaus op de banken van de meerderheid.)*

M. le Président. — La parole est à M. Coen, rapporteur.

M. Coen, rapporteur. — Monsieur le Président, chers collègues, le fait d'examiner le budget de l'Education nationale en fin de session parlementaire n'a pas empêché votre commission de se livrer à un travail en profondeur.

En outre, malgré le changement de titulaire du département au milieu de la procédure parlementaire, elle a pu mener à bien ses travaux et je tiens à remercier ici les ministres pour le concours qu'ils ont apporté.

Je voudrais tout d'abord vous exposer la situation du budget ajusté de 1982, avant de vous faire la synthèse du budget de 1983 et de la discussion générale qui a suivi.

Le feuillet d'ajustement de 1982 se présente comme suit: les crédits supplémentaires de l'année courante s'élèvent à 2 milliards 203,4 millions, les crédits supplémentaires pour les années antérieures s'élèvent à 3 milliards 886,9 millions en dépenses courantes et 623,5 millions pour les dépenses de capital. Vous trouverez le détail de ces sommes dans le rapport.

Les crédits des années antérieures représentent un certain nombre de dettes, qu'il est urgent de pouvoir honorer, ou des régularisations budgétaires qui couvrent des rémunérations ou des subventions.

Les crédits supplémentaires de l'année courante représentent 1 p.c. du budget initial, compte tenu des arriérés payés sur l'année courante.

L'origine de ces crédits supplémentaires est variée. De nombreux dossiers impayés dans l'enseignement officiel spécial ont été régularisés, des erreurs d'estimations ont été commises — et le ministre a assuré en commission qu'elles ne se produiraient plus —, la création de nombreuses options a été opérée dans l'enseignement libre; enfin, de manière générale, une politique assez systématique de la sous-évaluation conduit à des ajustements qu'on pourrait éviter.

La commission a pris note de la volonté du ministre de mettre un terme aux habitudes du passé où les budgets de l'Education nationale étaient sous-estimés et laissaient à la loi de comptes la régularisation des dépassements prévisibles.

Parallèlement à cet objectif, des impératifs de bonne gestion devront présider à l'exécution du budget 1983.

Ce budget 1983 se présente comme ceci: a) En dépenses courantes: 107 100,3 millions; b) En dépenses de capital: ba) Crédits dissociés: 897,2 millions; bb) Crédits dissociés: i) Crédits d'engagements: 491,2 millions; ii) Crédits d'ordonnancement: 512,9 millions;

Ce budget contient essentiellement des rémunérations; celles-ci représentent 81 573,6 millions, soit 76,2 p.c. du budget.

Les frais de fonctionnement et les subventions de fonctionnement ne représentent que 8,2 p.c.; la part des frais de transport est de 0,75 p.c.

Enfin, 13,4 p.c. sont destinés à la politique scientifique du département. Dans ces conditions, tout effort de maîtrise des dépenses doit porter principalement sur le développement des dépenses de personnel.

Le budget tient compte de différentes mesures d'économies, arrêtées par le gouvernement, notamment l'application de normes

de croissance des crédits, mais le poids des restrictions porte surtout sur l'enseignement secondaire.

Lors de l'élaboration des propositions budgétaires, l'incidence de l'augmentation des normes pour la création et le maintien des classes, le calcul du crédit d'heures, le renforcement des normes pour le personnel auxiliaire et administratif ont porté les économies réalisées à 4 230 millions.

Mais ceci ne peut faire perdre de vue la part importante du budget consacré à l'enseignement secondaire.

A cet égard, le budget qui vous est soumis est le reflet d'une situation de crise et de l'état de nos finances publiques. Les mesures d'assainissement que prend le gouvernement, et auxquelles le Parlement doit rester attentif, doivent, en sauvant l'essentiel, motiver des efforts permanents de bonne gestion.

Un effort d'économie important est réalisé en 1983 sur des équipements, dans la mesure où les crédits n'augmentent pas par rapport à 1982.

Quant au secteur commun, il subit, lui aussi, l'effet d'une réduction importante, même si certains postes connaissent une croissance très élevée. Ainsi, la diminution globale de 27 p.c. par rapport au budget 1982 ajusté, couvre néanmoins une augmentation de 25 p.c. des crédits du titre I du Fonds national de garantie des bâtiments scolaires.

Cette croissance continue est préoccupante par la nature récurrente du phénomène. En effet, si la loi du 11 novembre 1973 fixe un maximum pour le montant des emprunts garantis, elle ne fixe aucune limite à la charge des subventions-intérêts.

Or, il est évident que la croissance des taux d'intérêt depuis 1973 a été constante. Aujourd'hui, sous l'effet de facteurs cumulés, l'évolution des taux d'intérêt et l'extension des obligations de l'Etat, il faudra prévoir en 1983 1 228 millions et, en 1984, 2 500 millions.

Le budget de l'Education nationale, compte tenu de son importance, contient divers articles techniques qui dérogent aux lois sur la comptabilité de l'Etat. Votre commission a été particulièrement attentive à deux phénomènes: des différences selon les secteurs et la nature des dérogations. Les ministres ont précisé qu'en collaboration avec le ministre du Budget, ils veilleraient à harmoniser les articles du budget dans les deux secteurs et que le maintien des dérogations à la loi sur la comptabilité de l'Etat ferait l'objet d'un examen approfondi. Je puis comprendre que la taille du département justifie parfois des aménagements ou des exceptions aux règles de la comptabilité publique.

Néanmoins, la rigueur des finances publiques doit rester un souci constant du Parlement dans l'exercice de ses prérogatives constitutionnelles. Sa mission budgétaire vient en priorité parmi nos compétences, mais je considère que ce souci de rigueur et de bonne gestion doit trouver un égal écho tant au sein de l'administration que de l'Etat.

Monsieur le Président, chers collègues, les travaux de votre commission ne se sont pas limités à une œuvre comptable. Une grande préoccupation et un grand souci, alliés à une discussion active et positive, constituèrent le leitmotiv de l'examen de ce budget. Cet intérêt ne se justifiait pas uniquement par le fait que l'enseignement est l'un des plus grands services publics de notre pays qui absorbe un cinquième de notre budget national.

Nous avons tous, en effet, conscience de l'importance de l'enjeu; ne dirais-je pas de l'investissement? L'enseignement est le fondement de la formation de l'homme de demain. L'enseignement détermine l'avenir de notre société.

L'enseignement doit évoluer de façon à pouvoir répondre au marché du travail de plus en plus exigeant et à la vie du monde des adultes, ce qui oblige constamment à fixer d'autres exigences et à procéder à des aménagements.

Un ressourcement de la liberté et de la mission de l'enseignement est une nécessité absolue à certains moments.

A côté des exposés des ministres, le rapport de votre commission rend compte du souci vigilant de tous les membres de la commission à propos du droit à l'enseignement et à la formation pour chacun dans notre pays. L'un des signes prometteurs de ces discussions fut la bonne volonté manifestée autant pour donner forme, de manière active, à la variété des philosophies, que pour l'apprécier.

C'est sous ce jour que les innovations pédagogiques ont été soulignées. Aussi, la participation des structures sociales et de la vie scolaire est-elle vue comme une « mission » pour tous ceux qui sont mêlés aux diverses initiatives.

Il faut associer à l'élaboration et à la réalisation de la politique de l'enseignement, ainsi qu'à la gestion des établissements, tous ceux qui y ont un intérêt direct ou indirect. L'engagement de tout un

chacun dans le processus de l'enseignement doit devenir une évidence, être favorisé et garanti.

C'est dans cet esprit qu'on a cherché, dans le budget, la base de nouvelles perspectives dans le cadre de circonstances socio-économiques qui évoluent tellement. La crise que nous traversons soulève évidemment des questions sur la fonction de l'enseignement: apprendre, pourquoi, dans quel but, et former à quoi?

Ces questions et tâches fondamentales ne trouveront probablement jamais une réponse complète et ne seront sans doute jamais épuisées.

A l'issue des discussions en commission, l'ensemble du budget de l'Education nationale, secteur français de l'année 1983, a été adopté par 10 voix contre 3. Je propose au Sénat d'approuver le projet de budget en délibération.

Après avoir accompli ma mission de rapporteur, permettez-moi, monsieur le ministre, de vous livrer quelques réflexions que m'inspire la discussion de votre budget.

Dans le rapport de la Chambre relatif au projet de loi concernant l'obligation scolaire que notre assemblée a ratifié récemment, votre collègue néerlandophone, dans son exposé introductif, concluait comme suit: «Nous disposons d'un excellent instrument de travail pour assurer aux jeunes les moins favorisés un avenir meilleur et plein d'espérance. Donnons-leur cette chance.»

Je voudrais pouvoir partager cet enthousiasme si cette prolongation de la scolarité se réalisait à travers d'un enseignement articulé, cohérent et ouvert au monde des réalités.

A cette même tribune, à la séance du jeudi 24 février 1983, lors de la discussion du budget du ministère de l'Emploi et du Travail, je déclarais notamment, évoquant les causes qui amplifient le chômage des jeunes: «Parmi ces causes, je dénoncerai l'inadéquation de l'enseignement et de ses programmes d'études.

Nos établissements scolaires fabriquent des chômeurs en quantité suffisante pour se rendre compte que le problème est inquiétant et mérite d'être abordé avec sérieux et sans ambiguïté.

Si, d'ici à l'année 1985, le chômage des jeunes risque encore de s'amplifier sous l'effet conjugué de facteurs économiques, démographiques et sociologiques, selon le Bureau du Plan, l'offre de main-d'œuvre s'accroîtra de 140 600 unités; il apparaît que pour multiplier les chances des jeunes à accéder à un emploi, le niveau de leur formation doit être adapté au monde de l'emploi.

Des études récentes ont démontré que «l'employabilité» des jeunes était fonction de leur niveau de formation: 13,4 p.c. de jeunes chômeurs sont issus de l'enseignement secondaire inférieur, 48 p.c. de l'enseignement primaire.

La promotion de l'emploi des jeunes est entravée par l'inadaptation du monde de l'enseignement aux besoins permanents aussi bien qu'évolutifs de l'économie.

L'absence de formation, ou une formation inadéquate ou incomplète, conduit trop souvent au chômage.»

Le Pacte scolaire fêtera son vingt-cinquième anniversaire le 20 novembre prochain. A cette occasion, ne conviendrait-il pas de songer à faire deux choses, objectivement et sereinement, à savoir, un bilan complet des réalisations du Pacte et un projet de loi réformant en profondeur l'enseignement dans tous ses aspects même universitaires et ce afin d'assurer aux tout jeunes de 1985 «un avenir meilleur et plein d'espérance»?

Pendant près de vingt siècles, l'enseignement classique et traditionnel a donné le jour à des générations d'hommes et de femmes à la tête bien faite jusqu'au moment fatidique où l'on a rêvé de donner à l'enfant une autre possibilité d'épanouissement intellectuel.

C'était parfaitement louable, mais a-t-on suffisamment réfléchi aux conséquences de ces méthodes nouvelles d'enseignement? Il apparaît qu'on ait omis deux prémisses fondamentales:

1° Il est indispensable que l'enseignement, au sens large du terme, soit sensible à l'épanouissement de l'enfant et soucieux d'y apporter le meilleur de lui-même, inlassablement;

2° Il est tout aussi indispensable que le contenu de l'enseignement soit de nature à faire germer cet épanouissement comme une terre fertile et appropriée peut générer des fruits et les fleurs de la vie.

Certes, l'enseignement classique et traditionnel n'a pas survécu vingt siècles sans accuser quelques rides et révéler certaines inadéquations, mais l'outil était d'une telle richesse qu'il contenait en lui-même les remèdes à ses défauts. Le sursaut nécessaire n'a pas

été accompli, et il ne sert à rien de regretter vainement; la nostalgie est rarement créatrice.

Aujourd'hui, nous vivons une époque à certains égards stupéfiante, en ce sens que toutes les performances scientifiques, inimaginables, il y a seulement vingt-cinq ans, sont devenues tellement égales dans leur réussite que l'extraordinaire a rejoint le banal quand il ne sombre pas dans l'oubli.

Demandons seulement à cinq personnes passant dans la rue en quelle année l'homme a marché sur la lune et nous serons édifiés. Nous disposons donc d'un potentiel technologique tel que nous pourrions interroger le futur avec une marge de certitude absolument valable. Il faudrait pouvoir de cette manière sonder nos besoins de demain en matière telle que nous serions en mesure d'évaluer et de préparer aujourd'hui les ressources destinées à satisfaire ces nécessités futures.

Je ne vais pas, monsieur le ministre, vous assommer d'exemples pour la bonne raison que vous en êtes conscient, mais à titre indicatif, voici une démarche. Vous avez été ministre de la Région wallonne, chargé du Logement. Dans ce domaine et dans celui de la construction, quelles seront en l'an 2000 les possibilités d'infrastructures, d'habitat et de chauffage? La réponse objective peut être donnée à 90 p.c. de précision, en éliminant tout élément imprévisible comme la guerre ou le tremblement de terre. En possession des éléments de réponse, on pourrait projeter aujourd'hui avec la même marge de sécurité le nombre d'architectes, d'ingénieurs, d'urbanistes, de géomètres, de techniciens, etc.

Par voie de conséquence, on pourrait aussi programmer les études en fonction des besoins et éviter des erreurs d'orientation, de choix, de temps perdu, d'illusions envolées et de vocations inutiles.

Je vous demande, monsieur le ministre, d'y réfléchir et de considérer que, dans la lutte menée contre le chômage des jeunes, l'enseignement doit prendre sa part de responsabilité.

Ma seconde préoccupation a trait à l'épreuve de maturité pour la délivrance des diplômes d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur. Votre prédécesseur estimait cette épreuve — telle qu'elle est organisée actuellement — inadéquate.

Questionné à ce sujet à la Chambre, le ministre Tromont a bien voulu reconnaître que l'épreuve dite de «maturité» ne lui paraissait pas satisfaisante et qu'il avait confié aux membres de son cabinet la mission de réformer le diplôme d'accès à l'enseignement supérieur. Une solution pourrait être envisagée à la rentrée parlementaire d'octobre 1983; il me serait agréable de connaître vos intentions à ce sujet.

Je vous remercie, monsieur le ministre, d'être attentif à ces quelques réflexions qui traduisent une réelle inquiétude à l'égard de l'enseignement en général et des jeunes en particulier. Inquiétude certes, car elle est à l'image des temps troublés que nous vivons. En dehors de toute considération économique et sociale, l'enseignement apparaît plus que jamais comme l'un des fondements essentiels de notre avenir.

Une fois le satellite lancé, ou bien il atteint son objectif, ou bien il se perd éternellement dans la nuit des astres. Il en est de même pour le modèle de notre enseignement dont vous êtes, monsieur le ministre, non seulement le responsable, mais aussi le gardien. Etre le gardien de l'avenir, ne voilà-t-il pas une tâche aussi exaltante qu'exigeante quand on sait qu'une génération entière, et parfois davantage, dépend du choix qui sera fait.

J'ose espérer, monsieur le ministre, qu'ensemble, nous ferons un bon choix. (Applaudissements sur les bancs de la majorité.)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, samen met mijn collega André Bertouille, en met u allen, verheug ik mij erover dat wij eindelijk deze begroting kunnen bespreken. Ik verontschuldig mij voor de laattijdigheid, maar zoals u weet, is er, ten aanzien van enkele jaren geleden, toch een hele verbetering. Mag ik ten overvloede eraan herinneren dat wij in 1982 nog de begroting moesten behandelen van 1981? Wij hebben het goede voornemen deze inhaalbeweging voort te zetten. Wij zijn gelukkig zeer ver gevorderd met de begroting 1984, waarvan wij hopen dat we ze in het najaar in de Kamer kunnen indienen en eventueel bespreken samen met de begroting van 1983 die door de Senaat zal worden overgezonden.

Wij moeten orde op zaken stellen en tijdig de begrotingen indienen om ze aan uw beoordeling voor te leggen. U mag overtuigd zijn

van onze vaste wil om daartoe te komen en ik vraag begrip en verontschuldiging omdat wij tot nu toe deze betrachting niet hebben kunnen verwezenlijken. Wij zijn echter wel op de goede weg.

Bij wijze van inleiding wens ik zeer oprecht de rapporteurs, mevrouw Tyberghien-Vandenbussche en de heer Coen, te danken voor het buitengewoon goed gestructureerd en overzichtelijk verslag, evenals voor de inleiding die ze hier hebben gegeven tot de bespreking van de begroting van 1983 en de aanpassing van 1982. Ook de inhoudelijke opmerkingen die zij hebben geformuleerd, verdienen onze aandacht. Ik zal zo vrij zijn bij de beantwoording van de verschillende vragen en opmerkingen, ook op de belangrijke interventie van mevrouw Tyberghien terug te komen.

Ik wil het in deze inleidende uiteenzetting hebben over drie punten.

Ten eerste, wil ik spreken over de begroting zelf, in die zin, dat ik wil aantonen dat wij erin slagen de begroting beter onder controle te houden. Dit is in het algemeen in de onderwijssector een zware en een dwingende opgave, maar ik zal bewijzen dat wij op deze weg verder gaan.

Het tweede punt dat ik wil behandelen, betreft de werkgelegenheid in het onderwijs. Immers, hierbij zijn rechtstreeks meer dan 200 000 personen betrokken. Vandaar dat wij niet over het onderwijs kunnen spreken zonder de werkgelegenheid te behandelen. Wij staan hier voor een zware opgave, aangezien wij enerzijds een sanering op het budgettaire vlak moeten verwezenlijken en anderzijds de werkgelegenheid optimaal verzekeren. Dit is geen sinecure en ik hoop u straks aan te tonen dat ook op dat vlak degelijk werk werd verricht. Wij zullen in de toekomst uitpakken met een banenplan, ten einde de werkgelegenheid in het onderwijs zo goed mogelijk te garanderen.

Het derde punt zal handelen over wat wij in anderhalf jaar hebben kunnen verwezenlijken, uiteraard met uw medewerking en goedkeuring, en over de perspectieven voor de toekomst.

In verband met het eerste punt, de begroting zelf, moet ik niet veel zeggen over de gemeenschappelijke sector 1982. Daar is enkel een beperkte verhoging ten behoeve van de internationale school van Shape.

Belangrijker misschien is de gemeenschappelijke begroting 1983, ten bedrage van, afgerond 3,7 miljard. Meer dan de helft daarvan is bestemd voor de werking van de nationale wetenschappelijke instellingen, onderzoeksprogramma's en toelagen aan nationale en internationale wetenschappelijke organisaties en activiteiten. De rest, 1,6 miljard, is bestemd voor de rentetoelagen van het Waarborgfonds.

De andere gebouwenfondsen — het is misschien interessant dat hier even expliciet te vermelden — ressorteren onder de kapitaaluitgaven. Voor de rijksscholen gaat het om 8,3 miljard. Het jaar 1983 is het eerste jaar zonder dubbele dotatie voor het Rijksschoolgebouwenfonds die, zoals u weet, van 1973 tot 1982 werd verleend met de bedoeling het inhaalprogramma te verwezenlijken. Volgens mij kunnen wij met dit bedrag de reële behoeften voldoen, als het geld zuinig besteed wordt.

Voor het Fonds voor provinciaal en gemeentelijk onderwijs is 2,7 miljard ingeschreven en voor het Algemeen Fonds, dat eigenlijk nog niet als zodanig werkt, 400 miljoen.

Voor de eigenlijke begroting van het Nederlandstalig onderwijs is het ons objectief, de uitgavenstroom onder controle te houden. Dat is werkelijk niet eenvoudig. Er zijn een aantal ingebouwde groeiemechanismen in het geheel van ons onderwijsbestel, conform een aantal wettelijke beschikkingen, zoals de Schoolpactovereenkomsten enz. Het is dus niet eenvoudig, hier op een adequate wijze enige rem of enige controle op toe te passen.

Het is de bedoeling dit budget enigszins te beperken en toch meer en beter onderwijs te geven. U kunt hierop misschien repliceren dat zulks een onmogelijke opgave is. Ik meen van niet. Als men meer zorg draagt voor een zuinige besteding kan beslist meer worden bereikt.

Het is ongelooflijk, maar waar: wij hebben eindelijk, en voor het eerst, een begrotingscel geïnstalleerd op het departement. Alle diensten werken naar best vermogen, maar er was geen coördinatie, noch in de conceptie van de begroting, noch in het opvolgen van de uitgaven overeenkomstig de begroting.

Hiermee heb ik een weliswaar niet spectaculaire, maar wel zeer doeltreffende wijziging aangebracht aan het onderwijsbestel inzake het begrotingsbeleid. Het onder controle brengen van de uitgaven is essentieel.

De aanpassing van de begroting voor 1982 voorziet in bijkredieten voor 1981 en vorige jaren ten bedrage van 2,9 miljard. Met betrekking tot het jaar 1982 worden bijkredieten gevraagd ten bedrage van 1,5 miljard. Ik heb de betekenis van deze cijfers gegeven. Ik verwijs naar het verslag bladzijde 6. Ook dit is voor nader onderzoek vatbaar. Waarom altijd die bijkredieten? Wij moeten deze kwestie structureel aanpakken. Uiteraard is een dergelijk antwoord nooit volledig; ik verwijs dus daarvoor naar het verslag.

In de begroting 1983 staat voor de lopende uitgaven een bedrag van 133 miljard ingeschreven, zijnde 5 pct. meer dan in 1982. Deze stijging is relatief gering omdat de maatregelen die in 1982 werden genomen, in 1983 hun volledig effect op het budgettaire vlak zullen hebben. Dit was nog niet zozeer het geval in 1982, omdat ze enkel op één trimester betrekking hadden.

Het aandeel van de begroting voor het Nederlandstalig onderwijs in de totale rijksbegroting, abstractie gemaakt van de kredieten voor de werkloosheid en de rentelasten van de overheid, blijft hoger dan 12 pct. Het Nederlandstalig onderwijs vertegenwoordigt dus nog steeds een belangrijke deel van de nationale begroting hoewel sinds 1975 toch een lichte daling is opgetreden, 12,9 pct. van de begroting was toen bestemd voor het Nederlandstalig onderwijs terwijl dit nu gedaald is tot 12,2 pct. Terloops wil ik aanstippen dat het aandeel van het Franstalig onderwijs in de nationale begroting sedert 1975 gedaald is van 9,7 pct. tot 7,1 pct. nu.

Ik meen dat terecht een groot percentage van de totale middelen naar onderwijs gaat omdat wij ook in crisistijden een aanzienlijk deel van ons nationaal inkomen moeten besteden aan onderwijs. Aldus bieden wij immers waarborgen voor een veilige toekomst, steunend op de krachten van onze mensen, door hen via onderwijs en vorming mogelijkheden tot ontplooiing en dienstbaarheid te geven.

Indien wij in 1982 geen maatregelen hadden genomen zou de begroting voor onderwijs 8,4 miljard hoger hebben gelegen dan nu het geval is en een stijgingsvoet hebben gekend van meer dan 11 pct. ten opzichte van vorig begrotingsjaar, waar dit nu circa 5 pct. bedraagt. Door de combinatie van maatregelen die werden getroffen op het vlak van het openbaar ambt in het algemeen ten belope van 3,6 miljard, en van maatregelen die specifiek betrekking hadden op het onderwijs ten belope van 4,8 miljard, dus samen 8,4 miljard, kon de afvloeiing van personeel zoveel mogelijk worden beperkt.

Indien wij deze grote bezuiniging van 8,4 miljard alleen hadden gerealiseerd op personeelsuitgaven, dan hadden wij een afvloeiing gekend van meer dan 6 500 personeelsleden waar dit nu beperkt is tot nauwelijks 4 000. We hebben inderdaad allereerst bezuinigd op uitgaven die niet onmiddellijk te maken hebben met de tewerkstelling, onder meer de toelagen voor werkingskosten, voor bouw, voor onderhoud van gebouwen en zo verder. Het is belangrijk erop te wijzen dat deze maatregelen slechts na zorgvuldig onderzoek van alle andere mogelijkheden mag worden genomen. Het ligt niet in onze bedoeling — ik zal daar straks nog op terug komen —, nog meer personeel te laten afvloeien. Momenteel zijn ongeveer 3 000 voltijdse ambten van het onderwijzend personeel afgevloeid en ongeveer 1 000 van het administratief, meesters-, vak- en dienstpersoneel, waar wij toch een vrij behoorlijke voorziening hadden. Ik verwijs naar het verslag ter zake. Dit is de betekenis van deze bezuinigingen die trouwens verder zullen worden doorgetrokken.

Zo kom ik tot de werkgelegenheidsproblematiek, die u en mij zeer na aan het hart ligt. Ik heb hier enkele actuele en zeer relevante cijfers bij de hand in verband met de pedagogische diploma's voor kleuteronderwijs, lager onderwijs en lager secundair onderwijs. Ik laat de licentiaten hier even buiten beschouwing omdat zij ook buiten het onderwijs heel wat mogelijkheden voor tewerkstelling hebben hoewel een aantal onder hen wegens de aard van hun richting — ik denk bijvoorbeeld aan de klassieke filologie —, vrijwel uitsluitend op het onderwijs zijn aangewezen. Toch wil ik daarmee nu geen rekening houden ten einde het probleem zeer scherp te kunnen stellen.

Ik geef eerst de afgeronde cijfers van de werkloosheid in Vlaanderen. Wat het kleuteronderwijs betreft, zijn nu ongeveer 700 mensen werkloos. Wij tellen circa 2 100 werkloze onderwijzers en onderwijzeressen; 4 700 regenten en regentessen zijn eveneens werkloos. Er zijn dus meer dan 7 000 werkloze leerkrachten in de Nederlandstalige onderwijssector. Dit jaar zullen er echter weer heel wat afgestudeerden bijkomen en dit is zorgwekkend. Mevrouw Tyberghien heeft daarop reeds onze aandacht gevestigd. Ziehier de cijfers waarover ik beschik.

Eind juni - begin juli zijn afgestudeerd: kleuteronderwijs: 800, lager onderwijs: 2 000, regentaat: 2 700, samen 5 500 afgestudeerden met een specifiek pedagogisch diploma die zich voegen bij de meer dan 7 000 die thans reeds werkloos zijn. Dit is een grote zorg want dit betekent dat wij in Vlaanderen in september ongeveer 12 500

werkzoekenden zullen hebben met een specifiek pedagogisch diploma.

Welke zijn de mogelijkheden? Om te beginnen is er de natuurlijke afvloeiing van leerkrachten die met pensioen gaan, wier aantal op ongeveer 2,5 pct. wordt geschat. Voor het kleuteronderwijs verwachten wij een vervanging van 250 eenheden, voor het lager onderwijs van 650 en voor het regentaat van 900, of een totaal van 1 600 mogelijkheden van vervanging.

Komt daarbij het effect van de evolutie van de nataliteit, die niet gunstig is. Wij ervaren dit nu vooral in het secundair onderwijs. De toestand zal de volgende jaren zeker niet verbeteren. Wel is er tengevolge van een lichte toename van de nataliteit een verbetering waar te nemen in het kleuteronderwijs waar wij een 50-tal betrekkingen meer verwachten. Dit is echter nog niet het geval in het lager onderwijs, waar ingevolge de vroegere denataliteit nog zeker 500 ambten verloren zullen gaan. In het regentaat zou de denataliteit een vermindering van het aantal banen tot gevolg kunnen hebben, maar het invoeren van de verlenging van de leerplicht en de vernieuwing van het beroepsonderwijs hebben voor nieuwe mogelijkheden gezorgd zodat de leerlingenpopulatie vrijwel onveranderd blijft.

In september aanstaande zullen wij dus rekening moeten houden met circa 11 000 werkzoekenden in de sector onderwijs, zijnde 1 200 in het kleuteronderwijs, 3 500 in het lager onderwijs en 6 300 regenten. De helft daarvan zijn pas-afgestudeerden zodat het absoluut nodig is iets te doen voor deze jonge leerkrachten.

Dit is voor mij de inspiratie om te werken aan een «banenplan» ten einde deze jonge mensen maximaal in te schakelen in het onderwijs, via aangepaste formules van stagiairs en dergelijke. Wij moeten dit wel doen want die jonge mensen hebben pas specifieke bekwaamheden verworven op het terrein van het onderwijs en hebben een aanvulling nodig in de praktijk. Welke mogelijkheden zich na deze ervaring zullen aandienen, weten wij niet. Wij kunnen niet vooruitlopen op de toekomst. Niets is echter erger dan mensen met een specifiek pedagogisch diploma onmiddellijk na het afstuderen te moeten verwijzen naar de werkloosheid.

In akkoord met de regering heb ik me geëngageerd tegenover de vakbonden om een welbepaald aantal werkgelegenheden in het onderwijs te garanderen. De toegepaste formule is de volgende: het aantal full-time ambten van 30 juni 1979 wordt verhoogd met 3 pct. en dit cijfer wordt dan verbeterd met het resultaat van de inlevering van 1983, zijnde 1,6 pct. Wij stellen ons garant niet beneden dit aantal banen te komen in het onderwijs.

Dit betekent ongeveer 227 000 full-time ambten in het onderwijs. Dit is niet weinig en dit cijfer doorstaat de vergelijking met om het even welk land qua werkgelegenheid in het onderwijs en qua omkadering van het aantal leerlingen. Ik verheug mij erover dat wij deze garantie hebben. Wij hebben dat ook als regering ter kennis gebracht van de vakbonden van het overheidspersoneel en het onderwijs. Ik heb dat mogen doen vorige week. Deze besprekingen worden voortgezet deze week en worden al dan niet in een globaal akkoord vertaald — daarover kan ik mij nu niet uitspreken — en voor de sector onderwijs is er dus toch een belangrijke garantie gegeven.

Rekening houdend met onze budgettaire opdracht, moet in de onderwijssector de werkgelegenheid worden verzekerd in verhouding tot de saneringsmogelijkheden. Dit geldt meer bepaald voor de jongeren. Wat hen betreft, is het werkloosheidscijfer onrustwekkend.

Ik denk aan een nieuwe formule waarbij jonge afgestudeerden met een specifiek pedagogisch diploma in het onderwijs terecht kunnen, via een formule van «ingroeibaan» met een aangepast statuut als stagiair. Deze zaak dient nog definitief te worden beslecht.

Er zijn ook de mogelijkheden van duobanen die ten volle moeten worden gerealiseerd vanaf september aanstaande, na ons experiment in het basisonderwijs.

Ten aanzien van het secundair en het hoger onderwijs hebben wij de formules van deeltijds werk. Dit zal ook ten volle effect sorteren. Wij leggen dit niet op. Het is een vrije keuze. Wij moeten zorgen dat, in verband met het statuut, met het pensioen en met de ziekteverzekering, maximumwaarborgen worden geboden. Dit is nu vrij algemeen bekend. De directies raken meer vertrouwd met dit gegeven. Algemeen wordt ingezien dat deze herverdeling moet worden gerealiseerd.

Verder nemen wij maatregelen om de overuren en de cumulatie in het onderwijs te beperken. Op die manier komen er betrekkingen vrij voor nieuwe leerkrachten. Het is de bedoeling hen een kans te geven.

Ik heb nagedacht en overleg gepleegd omtrent het volgend gegeven. Kunnen wij blijvend zoveel jonge leerkrachten op de arbeidsmarkt laten komen, rekening houdend met het feit dat het aantal

leerlingen daalt? U weet dat wij op het einde van de jaren tachtig 100 000 leerlingen in het secundair onderwijs minder zullen hebben. Steeds meer jonge mensen vinden hun roeping of trachten die te vinden in het onderwijs. Men zal studeren voor kleuterleidster, onderwijzer, onderwijzeres, regent of regentes. Hun mogelijkheden voor tewerkstelling in de onderwijssector zijn objectief gezien beperkt.

Op structureel vlak is de vraag die hier in alle openheid moet worden gesteld, of er een oplossing te vinden is in het perspectief van een numerus clausus. Mijn antwoord daarop is negatief. Ik ben geen voorstander van deze formule, om de goede reden dat de toepassing ervan de cijfers wel kan drukken maar dat het geen verzekering is voor de kwaliteit van het onderwijs. Ik wens dat wij zoveel mogelijk mensen de kans geven om het even welke keuze te doen inzake studies, en dat wij hun kansen in het arbeidsleven helpen waarmaken, als ze in hun studies slagen. Wij moeten hen tenminste deze kans gunnen.

Ik herinner mij zeer levendig, en ik ben niet de enige in deze vergadering, het experiment van één van mijn voorgangers, collega De Croo, in 1976-1977, met betrekking tot het pedagogisch hoger onderwijs. Ik meen niet dat het experiment voldoende gaf. Er werden toen toelatingsexamens ingericht. Ter zake heb ik de rapporten nog eens nagekeken. Er blijkt geen correlatie te zijn tussen de uitslag van de toelatingssproeven en het behaalde resultaat op het einde van de studies en nog minder in de praktijk zelf. Het is blijkbaar een moeilijk probleem. Nu het probleem is gesteld komt het erop aan dat wij de besten voor het onderwijs blijven aantrekken. Ik hoop dat het altijd zo zal blijven. Het moet echter op een vrijwillige basis gebeuren. Wij leven in een democratisch land waar de vrije studiekeuze reëel is. Door voorlichting over en onderzoek naar de aanleg voor een studierichting of een bepaald beroep, moet tot een harmoniseren worden gekomen.

Ik zou het erg jammer vinden, mochten wij niet meer kunnen recruiteren onder de allerbesten voor onderwijsopdrachten want wij hebben deze krachten in crisistijd meer dan ooit nodig.

Ik kom nu tot mijn derde punt, namelijk betreffende de realisaties en de perspectieven.

In alle bescheidenheid mogen wij zeggen dat in anderhalf jaar heel wat werd gerealiseerd in overleg en in samenwerking met de Schoolpactcommissie en het Parlement. Dit is, onder meer, het geval wat de leerplichtverlenging betreft waarvoor het ontwerp van wet hier maandag jongstleden, 27 juni, werd aangenomen en reeds effect sorteert bij de oriëntatie van de jonge mensen. Ik leg er nogmaals de nadruk op dat de verlenging van de leerplicht gepaard gaat met de vernieuwing van het beroepsonderwijs, het geleidelijk toepassen van nieuwe formules en het valoriseren van wat nu aan vormingsmogelijkheden in de gemeenschap wordt gerealiseerd. Het opzet is nu definitief gerealiseerd en zal reëel effect hebben vanaf september aanstaande. Wij moeten verder bouwen aan deze grote opdracht. Ook het deeltijds onderwijs moet grondig worden voorbereid zoals bepaald in de wet op de verlenging van de leerplicht.

Ten tweede, wij hebben nu eindelijk de gelijke beroepsopleidingskansen voor jongens en meisjes kunnen realiseren. Het is de toepassing van de EEG-richtlijn van 1976 en van de wet van 1978. Het lijkt de normaalste zaak zelf te zijn, maar om dit in het onderwijs te realiseren blijkt vaak veel tijd, overleg en inspanning nodig te zijn. Ik ben blij met het perspectief van gelijkheid in behandeling inzake opleidingskansen van jongens en meisjes die tot uiting moet komen in alle onderwijsinstellingen tegen het einde van de jaren 80.

Vervolgens zullen wij morgen nog bespreken: het ontwerp van wet op het leerlingenvervoer en de uitvoering van het Schoolpactprotocol van 1973. Tien jaar na de overeenkomst is het hoog tijd dat het protocol wettig operationeel wordt gemaakt. Hetzelfde geldt voor de installatie van de Hoge Raad voor het pluralistisch onderwijs, conform het Schoolpactakkoord van 1973.

Ook hebben wij de normeringen in het onderwijs een wettige basis gegeven. In het basisonderwijs werden de normen sinds 1966 vastgelegd door middel van circulaires. Voor het geheel van het secundair onderwijs zijn op wettige grondslag de normen vastgelegd voor de oprichting en het behoud van cursussen en scholen en zijn ook de splitsingsnormen vastgelegd. Op die wijze is ook de structurele gelijkheid verwezenlijkt tussen het Nederlandstalig en het Frans-talig onderwijs. Dat is trouwens ook gebeurd op het gebied van de universiteiten waar het overigens wel het een en ander te doen was.

Ik herinner u er ook aan dat inzake de investeringsleutels, wij eindelijk zijn afgestapt van de 50/50-norm. Wij evolueren naar een rechtmatig aandeel voor de Nederlandstalige Gemeenschap, zoals

het hoort, maar wat tot nog toe niet was gerealiseerd. Wij lopen jaarlijks 1 pct. in. Gisteren nog hebben wij in het Ministerieel Comité voor Wetenschapsbeleid de zaken vastgelegd voor 1984. Het inhaalmaneuver werkt reëel. Ook dit is nieuw ten opzichte van de zovele jaren bestaande 50/50-verhouding. Dat was voor mij, evenmin als voor de Nederlandstaligen maar ook voor de Franstaligen in het Parlement, die objectief deze problematiek benaderen, onaanvaardbaar. Het vraagt echter veel tijd vooraleer men tot die rechtmatige verdeling komt.

Wij hebben ook een verhoogde verantwoordelijkheid en autonomie ingebracht naar de universiteiten toe, in het algemeen en zeker met betrekking tot de sanering die ook daar nodig was.

Via het Gebouwenfonds hebben wij inzake de infrastructuur voor het onderwijs een vooruitgang en kentering tot stand gebracht. Men had veel geld. In eer en geweten kan ik zeggen dat dit geld niet altijd optimaal werd gebruikt. Zelfs met minder financiële middelen kunnen wij gemakkelijker tot betere resultaten komen. Dit is niet contradictorisch. Het gezond verstand zelf zegt, dat, door met zorg te bouwen, op een zo goedkoop en functioneel mogelijke manier, volgens de echte behoeften van het rijksonderwijs hieraan kan worden beantwoord. Dat zal zo snel mogelijk en op de meest adequate wijze gebeuren. Wij moeten ook, overeenkomstig de verantwoordelijkheden van de andere netten, daar, aan de vraag tegemoetkomen. De mogelijkheden zijn echter niet oneindig. Voor het Waarborgfonds zijn er geen nieuwe kredieten meer ingeschreven. Alleen de geïndexeerde bedragen zijn in de reserves aanwezig. Wij zullen er moeten over nadenken hoe dat in de toekomst verder moet.

Er zijn nog andere zaken in voorbereiding, namelijk de autonomie van het rijksonderwijs en de rijkscholen. Met de ervaring die wij nu hebben, mede al dan niet in het perspectief van de communautarisering — het kan ook los van die communautarisering gebeuren —, moet een oplossing worden gevonden. Het rijksonderwijs in het algemeen en de rijkscholen en de schoolgemeenschappen in het bijzonder, moeten, ik herhaal het, een ruimere autonomie krijgen ten opzichte van de minister van Onderwijs. Deze moet zich kunnen opstellen als minister voor alle onderwijs, gegeven het bestaan van diverse netten, waar de betrokkenen rechtstreeks hun verantwoordelijkheid moeten opnemen. Dat zijn de ouders, de leerkrachten en de hele sociaal-economische omgeving van de scholen en de schoolgemeenschappen. Wij werken aan de structuren ervan. Dat vraagt overleg. Binnen de Vlaamse Gemeenschap wordt deze problematiek onderzocht. Wij doen hetzelfde. Uiteindelijk moeten wij elkaar ontmoeten. De vraag is wie wat finaal doet op het wetgevend vlak. Of dit bij wijze van wet of van decreet zal zijn, daarover moet de Raad van State uitsluitsel geven.

De communautarisering van het onderwijs is een perspectief dat onvermijdelijk is, maar dat uiteraard geconditioneerd is door een aantal factoren die het evenwicht in ons land tussen de ideologieën moet waarborgen. Wij moeten dit terdege respecteren. Ik meen niet dat ik daar nu verder moet op ingaan. Dit autonomiestreven geldt ook ten aanzien van de rijksuniversiteiten en van de universiteiten in het algemeen. De wetgeving ter zake van 1953, die dus 30 jaar oud is, moeten wij na veel en grondig overleg aanpassen aan de noden en de perspectieven van de toekomst, zoals ook de wet van 1971 over de financiering moet worden aangepast. Deze financieringswet is vrij genereus in het perspectief van de democratisering van het onderwijs, wat weerspiegeld wordt in de ongekende groei en de democratisering van de universiteiten. Er is nu geen stijging meer van het aantal studenten en er zijn meer beperkte mogelijkheden voor de overheid. Daarom zijn er ook daar redenen om een en ander ernstig te onderzoeken. In de volgende maanden of zelfs jaren, vermits het probleem niet eenvoudig is, zullen wij daaraan moeten werken.

Wij hebben ons ertoe geëngageerd om na het reces in het Parlement een wetsontwerp in te dienen op de academische graden, met daaraan gekoppeld de vernieuwing van het niet-universitair hoger onderwijs. In Vlaanderen volgen meer studenten hoger onderwijs buiten de universiteit dan in universitaire instellingen. Wij hebben dus alle redenen om de nodige aandacht te besteden aan het functioneren, de organisatie en de doeleinden van dit type van onderwijs.

Een ander probleem dat wij niet uit de weg kunnen gaan is dat van de rijks- en vrije internaten. Hoewel er een dalend aantal internaten is, blijft de noodzaak aan internaten bestaan. Wij moeten het aanbod kunnen verzekeren. Het gesprek hierover is begonnen in de Schoolpactcommissie en ik zal dus niet verder op dit probleem ingaan. Wij hebben al een aantal oplossingen in zicht en wij zijn ervan overtuigd dat dit probleem met de nodige openheid zal worden behandeld zowel met betrekking tot de gebouwenproblematiek als met betrekking tot de werkingsproblematiek. Het spreekt evenwel

vanzelf dat de ouders die een beroep doen op een internaat, een bijdrage zullen moeten leveren al naargelang van hun inkomen.

Een ander probleem dat ik niet aarzel te vermelden, is het statuut van het personeel van het gesubsidieerd onderwijs en van de gesubsidieerde PMS-centra. Ook deze aangelegenheid behelst een uitvoering van het Schoolpactprotocol van 1973. Het is een moeilijk en delicaat probleem. Zowel in het vrije als in het officieel gesubsidieerd onderwijs worstelen wij sinds jaar en dag met deze problemen. In 1983 zouden wij in staat moeten zijn hierin de nodige klaarheid te brengen en het statuut van deze personeelsleden te regelen. Ik hoop ook hier via de besprekingen in de Schoolpactcommissie een oplossing te kunnen brengen.

De rapporteurs hebben reeds gesproken over de rationalisatie en de programmatie. Wij zijn daar hard mee bezig en zullen in september of oktober met een voorstel naar de Schoolpactcommissie kunnen gaan, waarna dan een wetsontwerp bij het Parlement zal kunnen worden ingediend. Voor het basisonderwijs is er nog steeds de remwet van 1973. De huidige minirationalisatie volstaat niet meer. De rationalisatie en programmatie moet ook worden georganiseerd in het buitengewoon onderwijs, in het hoger onderwijs en in het niet te verwaarlozen onderwijs voor sociale promotie. Dit laatste type van onderwijs moet beter inspelen op de behoeften van de arbeidsmarkt. De experimenten die in dit verband bezig zijn, onder meer het systeem van de kapitaliseerbare eenheden, zijn bijzonder waardevol. De rationalisatie en programmatie moet eveneens worden verzekerd voor de PMS-centra.

Ik hoop, dames en heren, u bij wijze van inleiding een aantal realisaties en perspectieven te hebben gegeven en ik nodig u uit hierover samen met ons na te denken. Een en ander zal via de Schoolpactcommissie in het Parlement worden binnengebracht. Ik sta op het overleg en de consensus van deze commissie. Ik wil er echter slechts die punten bespreken die tot haar bevoegdheid behoren, namelijk het evenwicht en de schoolvrede. De wetgevende aspecten behoren tot de bevoegdheid van het Parlement en wij wensen dit Parlement ten volle te betrekken bij deze materies.

Ik besluit met een basisgedachte. Wij hebben gepoogd in de begroting van 1983 een systeem in te bouwen zodat wij het geheel beter onder controle hebben. Wij hebben de werkgelegenheid nooit uit het oog verloren en zullen deze het volgend jaar nog beter proberen te garanderen, onder meer via een specifiek banenplan.

Anderzijds zijn er realisaties die toch de moeite waard zijn en die structureel ingrijpen in ons onderwijsbestel. Er zijn ook een aantal waardevolle en beloftevolle perspectieven te realiseren in overleg en in samenwerking met het Parlement. Met u geloof ik dat het onderwijs een crisisbestrijder bij uitstek is. Wij moeten in dit onderwijs terug meer hoop en meer vertrouwen kunnen steken en vanuit het onderwijs moet deze hoop en dit vertrouwen uitstralen naar een brede samenleving. Nog onlangs las ik een rapport van een expertencommissie over de evolutie van het onderwijs in de Verenigde Staten. Daarin werd gesteld dat het onderwijspeil zorgwekkend daalt. Dat is gelukkig bij ons niet het geval. Onze samenleving is niet dezelfde als die van de Verenigde Staten, al kan ook bij ons het onderwijs nog verbeteren.

Wij moeten meer bekomen. Precies in deze crisistijd moeten wij aan het onderwijs een kwalitatieve versterking kunnen geven en hoopvolle perspectieven voor de toekomst. Met u hoop ik dit te mogen realiseren en ik dank de Senaat bij voorbaat voor de samenwerking. *(Applaus op de banken van de meerderheid.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Der Niepen.

De heer Van Der Niepen. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, ter gelegenheid van de bespreking van uw begroting wens ik nader in te gaan op enkele aspecten van de onderwijsproblematiek, die in de commissievergaderingen onvoldoende of in het geheel niet aan bod zijn kunnen komen of waarop u mijns inziens geen afdoend antwoord hebt verstrekt.

Ik hoef hier zeker niet te herhalen dat het ons onmogelijk is geweest in het zeer korte tijdbestek, dat ons in de Senaatscommissie werd toebedeeld om de begroting te bespreken, een grondig en uitvoerig debat te voeren over deze zo belangrijke materie.

Daarom zult u, mijnheer de minister, het ons zeker niet kwalijk nemen als wij tijdens deze openbare zitting bij bepaalde problemen wat langer blijven stilstaan.

Ik zou willen beginnen met even de begroting zelf onder de loupe te nemen, om nadien volgende thema's te behandelen; de alternatieve lessentabel, de afgestudeerden van het hoger onderwijs buiten de universiteit of van het niet-universitair hoger onderwijs van het korte type, het huisvestingsprobleem in het rijksonderwijs, het sociale-

promotieonderwijs en het statuut voor het vrij gesubsidieerd onderwijs, om dan tenslotte te eindigen met enkele concrete vragen.

In verband met de begroting zelf hecht ik eraan volgende opmerkingen te formuleren. Mijns inziens kenmerkt de begroting van Nationale Opvoeding zich vooral door een zeer matige groei en door het leggen van verkeerde prioriteiten in de globale begroting van het Rijk.

Ten eerste, vertoont de begroting zoals zij reeds vorig jaar begin augustus door de regering werd medegedeeld, globaal voor wat men genoemd heeft de onderwijscel — de drie Onderwijsbegrotingen en de Culturele Zaken —, een verhoging met 4,4 pct. ten aanzien van 1982. Globaal stijgen de uitgaven van de Staat echter met 7,5 pct. De rijkswacht krijgt zelfs 8,5 pct. meer.

Het is duidelijk dat onderwijs zijn maatschappelijk belangrijke rol niet erkend ziet en dat deze cijfers een bepaalde maatschappijvisie met volmachten vertolken.

Ten tweede, verklaart de regering de vertraging van de aangroei van de uitgaven voor onderwijs door te wijzen op de toepassing over een volledig schooljaar, van de in 1982 getroffen maatregelen en op de afremming van de bouw van scholen ingevolge het verstrijken van de buitengewone dotatie, bepaald in de wet van 11 juli 1973. Alleen dit laatste veroorzaakt een daling met 28,9 pct. van de gemeenschappelijke begroting.

Het teruglopen van de investeringen is trouwens een optie van deze regering, die een deflatoire koers volgt, met alle rampzalige gevolgen van dien inzake werkloosheid.

Anderzijds moet worden vastgesteld dat de begroting in de komende jaren zal toenemen wegens het terugbetalen van de correlatieve lasten van de investeringen in de gesubsidieerde sector, het universitair onderwijs inbegrepen.

De schuldenberg bedraagt miljarden franken en zal in de toekomst voor enorme structurele moeilijkheden zorgen voor het opmaken van de begroting Onderwijs binnen een beperkte groeiform.

Zou de minister mij kunnen mededelen welke bedragen sinds 1970 hiermede gemoeid zijn en hoe hij de terugbetaling zal financieren zonder dat de eigenlijke onderwijsinfrastructuur en omkadering in het gedrang komen?

Het zou een ware ramp zijn mocht hier ook weer het rijksonderwijs moeten opdraaien voor de expansie van de kredieten welke ten goede komen aan de financiering van de lasten van de opgenomen leningen in het kader van het Waarborgfonds, zoals dit reeds gebeurde voor de verdere financiering van de overgang van type 2 naar het VSO van het vrij onderwijs.

Ten derde, zijn bepaalde bezuinigingen een illustratie van de afbraakpolitiek ten aanzien van het rijksonderwijs. De besparing met betrekking tot het meesters-, vak- en dienstpersoneel beschouwen wij nog steeds als onwettig in het licht van de programmawet van 1981, waarbij de werkgarantie in het huidige systeem van omzendbrieven gegarandeerd werd.

Wij vragen u, mijnheer de minister, dat voor de nieuwbouw met de nieuwe noden rekening zou worden gehouden en dat het afgedankte personeel prioritair terug in dienst zou genomen worden.

Terloops, hoe meent u in de toekomst, met een grotere autonomie voor de rijksscholengemeenschappen, deze personeelsleden te rekruteren, rekening houdend met de reeds gepresteerde taken in het rijksonderwijs?

Ten vierde, mijnheer de minister, hebt u steeds geponeerd dat u een selectieve en stimulerende politiek zou voeren ten aanzien van de drie B's (beroeps- en technisch, buitengewoon en basisonderwijs).

Ik stel echter vast uit de cijfers die u in de commissie toelichtte, dat deze uw intenties ontkrachten en uw rauwe politiek blootleggen.

Op de 2952 verloren betrekkingen in het onderwijs liggen meer dan 1/3 in de prioritaire sector. Het niet-wegwerken van de negatieve effecten van de denataliteit, het terugschroeven van het onderwijs voor sociale promotie en onvoldoende beschermen en uitbouwen van het beroeps- en technisch onderwijs op alle niveaus, leidt tot deze teleurstellende vaststelling.

Uw drie B's staan in feite voor een: bedroevende en berustende bedoening.

Wij stellen de vraag of er wel een coherent beleid is. De vernieuwing — zo deze er komt — zal geenszins worden ondersteund met een betere en verantwoorde omkadering. De maatregelen zoals de cumulatieve en duobanen — door u als positief bestempeld —, zijn enkel arbeidsherverdelend — hiertegen niets — maar werken in feite

de achterstelling en de structurele zwakte van sommige onderwijsniveaus en onderwijsvormen niet weg.

Uw beleid, zoals u beweert, stoelt onder meer op de premisse: met minder geld meer doen. Dit gezond principe dekt echter veel.

Wij menen inderdaad ook dat dit principe kan worden gehonoreerd door de afbraak van de verzuiling en het dubbel gebruik en niet door het afbreken van de pedagogische omkadering ten einde deze verzuiling betaalbaar te houden; maar vooral niet het eigen net afbreken om de expansie van het zich als concurrerend opstellend grootste net in Vlaanderen betaalbaar te houden.

Wij vrezen dat de Coens-periode de autonomie en de karakteristieke financiering van het rijksonderwijs op de helling zal zetten. Op het punt van de autonomie en de financiering is trouwens reeds gebleken dat de partij waartoe de minister van Onderwijs behoort, zeer specifieke wensen heeft, welke gelukkig als een geïsoleerd standpunt ervaren worden.

Ten vijfde, blijft de regeringsverklaring met betrekking tot het communautaire luik van het onderwijsbeleid nog steeds onuitgevoerd. De spanningen en fundamenteel tegengestelde standpunten tussen de regeringspartijen zullen de reden zijn van dit laakbaar immobilisme. Op het marginale wenst uw partij haar Vlaams imago rein te houden: een status-quo voor het kunstonderwijs, met alle duisterheden van dien, een status-quo voor het zeevisserijonderwijs.

Het essentiële — de grote structuren en vormen — blijven echter onder druk van de Franstalige regeringspartijen rotsvast unitair.

In dit verband zouden wij graag vernemen of uw standpunten, binnen het raam van het overleg met de executieven, de standpunten van de regering zijn.

Zo men uitvoering wenst te geven aan de Grondwet, rekening houdend met het dynamisme van de staatsvorming — en hiervoor als discussieforum het overlegcomité heeft gekozen, wat is het standpunt van de regering?

Of zal uw partij, zoals zo vele malen met verschillende maskers werken: als partij én als regeringspartner, en dit op de twee niveaus van het beleid?

Met spanning kijken wij ernaar uit hoe u zich met uw Franstalige collega en zijn cel zult beraden om tot één regeringsstandpunt te komen met het oog op het overleg.

Het zomerakkoord inzake het staal indachtig is het waarschijnlijk niet onmogelijk, weer tot een akkoord te komen waar iedereen de meest tegenstrijdige betekenissen aan hecht.

In elk geval menen wij dat communautaire waakzaamheid inzake onderwijs geboden blijft: is het niet zo dat voor het buitengewoon onderwijs enkel een inspectie — negen man sterk — bij koninklijk besluit van 16 december 1981, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 13 juni 1982 aangesteld werd voor de Franstalige sector? Mogen wij veronderstellen dat dit aan de Vlaamse oplettendheid van de minister per abuis ontsnapt is of moeten wij ergere veronderstellingen maken?

Om dit hoofdstuk te besluiten, kunnen wij stellen dat de begroting ook nadelig is voor Vlaanderen vooral wanneer we naar het wetenschappelijk onderzoek kijken. De sleutels dienen te worden verbeterd. De communautaire verdeelsleutel is minimaal en nog steeds niet bereikt. Ook de overheveling van de Fonds collectief-fundamenteel-onderzoekkredieten moet worden aangevat, vooral zo deze onderwijsondersteunend zijn.

Het zal u dus zeker niet verwonderen, mijnheer de minister, dat uw begroting ons geen vertrouwen inboezemt, laat staan onze goedkeuring wegdraagt.

Thans stap ik over op de aangekondigde thema's. Allereerst zal ik handelen over de alternatieve lessentabel. Uw circulaire gericht aan de scholengemeenschappen in verband met de voorgestelde alternatieve lessentabel in het vernieuwd secundair onderwijs, VSO, is in onderwijskringen allesbehalve gunstig onthaald. In tegenstelling met hetgeen u alom verklaart, dat het vernieuwd secundair onderwijs behoefte heeft aan rust en continuïteit, veroorzaakt uw maatregel onrust en onzekerheid. Vandaar dat door de betrokken pedagogische instanties terecht tal van bedenkingen worden gemaakt.

Ten eerste, in verband met de kleine technische bijstellingen waarvan u spreekt. Dit zijn geen kleine maar fundamentele, diepgaande wijzigingen. Inderdaad, zo moet er tot nu toe gekozen worden voor Engels of Frans als tweede taal, waarvan vijf uur in de week op het programma staan. Dus geen derde taal. In het alternatief worden Engels en Frans met elk drie uur aan alle leerlingen onderwezen. Latijn kan opnieuw vanaf het eerste jaar worden gevolgd als keuzevak.

De complementaire optie die tot op vandaag bestond, omvatte in feite enkel één uur antieke cultuur.

Een tweede bedenking slaat op de invoering « bij wijze van experiment ». De betekenis ervan lijkt allesbehalve duidelijk. Is het misschien niet zeker dat voor het schooljaar 1984-1985 opnieuw dezelfde keuzemogelijkheid zal geboden worden? Kunnen de instellingen hun keuze jaar na jaar overdoen en het ene schooljaar nu eens het ene, dan weer het andere programma volgen?

Gezien deze onduidelijke situatie vraagt men zich af hoe men dergelijke fundamentele en belangrijke wijzigingen kan overlaten aan iedere scholengemeenschap afzonderlijk? Is dit geen aanfluiting van de wettelijk gewaarborgde vrije keuze van de tweede taal? Is dit bovendien geen verantwoordelijkheidsvlucht van de minister?

Uw maatregel verwekt bij de onderwijsmensen de indruk dat u per se twee soorten rijksonderwijs en VSO gaat invoeren, zogezegd onder het mom van meer autonomie te bezorgen aan de rijks-scholengemeenschappen.

In elk geval bezorgt u aan deze instellingen geen groter autonomie maar vergroot u integendeel hun keuzemoeilijkheden, gezien de nieuwe afdelingen en opties, die aan het rijkssecundair onderwijs worden toegekend eerder theoretische mogelijkheden zullen blijken, wegens de vorig jaar genomen maatregel van het opvoeren van de oprichtingsnorm.

Maar ook in verband met de stabiliteit en de continuïteit van de studies brengt u de instellingen in moeilijkheden. Wat gebeurt er met de leerlingen die wegens verhuizing bijvoorbeeld dienen over te schakelen van « gewoon » VSO naar « vernieuwd » VSO?

Uit dit alles blijkt overduidelijk de schijn-autonomie en vooral de verdeel- en heerspolitiek van de minister om het rijksonderwijs te treffen.

Los van deze bedenkingen zal ik vervolgens het probleem van sommige gediplomeerden van het hoger onderwijs buiten de universiteit van het korte type, Hobu, behandelen.

Het zij mij toegestaan naar aanleiding van deze bespreking uw bijzondere aandacht te vestigen, mijnheer de minister, op het probleem van de afgestudeerden in de topografie. U weet dat deze mensen zich ten eerste interesseren voor de job van meetkundig schatter van onroerende goederen. Om dergelijke betrekking te kunnen bemachtigen, moet men vooraf slagen voor het examen van meetkundig schatter, dat ingericht wordt door het Vast Wervingssecretariaat.

De voorwaarden tot deelname aan dit examen liggen vast in het Regentsbesluit van 25 oktober 1946, waaraan tot nu toe geen enkele wijziging of verbetering is gebracht. Hoe zien deze eruit?

Welnu, de bedoelde examens bestaan uit drie proeven voor één centrale commissie. De eerste proef is een schiftingsproef en hiervan zijn vrijgesteld degenen die een diploma van hoger onderwijs bezitten. Volgt hierop de technische proef. Hierop zijn toegelaten degenen die geslaagd zijn voor de schiftingsproef, of degenen die in het bezit zijn van het diploma van hoger middelbaar.

Na het slagen voor de eerste technische proef, wordt de kandidaat toegelaten tot een stage van twee jaar, hetzij bij een privé meetkundige schatter, hetzij op het Kadaster. Momenteel is een stage zeer moeilijk te volbrengen als gevolg van de crisis.

Na de stage mag men zich aanmelden voor de tweede technische proef, en als men slaagt, verkrijgt men de titel van meetkundig schatter. U ziet dat het een zeer lange en zware lijdensweg is.

Daarnaast heeft de wetgever ook nog in een veel eenvoudiger en minder omslachtige weg voorzien, door een enige proef in te stellen, doch uitsluitend voor kandidaten die in het bezit zijn van een bepaald diploma. Degenen die geslaagd zijn verkrijgen de titel van meetkundig schatter, en dit zonder stage. Ik verwijs hiervoor naar het Regentsbesluit van 16 juni 1947 verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 15 oktober 1947.

Het probleem van de gegradueerden in de topografie is namelijk, dat zij evengoed als de in het Regentsbesluit vermelde gediplomeerden zouden ontslagen worden van deze omslachtige procedure en zouden toegelaten worden tot de enige proef. Belanghebbenden steunen zich op het feit dat de graad van gegradueerde in de topografie vroeger niet bestond. Er was in geen enkele school voorzien, wel was er een school die voorbereide op het examen van meetkundig schatter, maar er werd geen diploma afgeleverd.

In dit geval lijkt het voor de hand te liggen dat zij recht hebben om toegevoegd te worden aan de lijst van de rechthebbenden voor de enige proef.

Bovendien is de leerstof, waarop zij hun diploma behaalden volledig in overeenstemming met het examenprogramma van de enige proef, alsook van de eerste en tweede technische proef. Zij hebben

in de school de volledige opleiding gekregen van meetkundig schatter.

Ik wens dan ook, mijnheer de minister, aan te dringen opdat u het nodige zou willen doen ten einde deze lacunes uit de vroegere wetgeving weg te werken ten bate van deze gediplomeerden. Als onderwijsminister zijt u ook de hoeder van de afgestudeerden en heeft u derhalve de plicht deze mensen hun kansen om in het leven te slagen zo veilig mogelijk te stellen.

Ervan uitgaande dat u, mijnheer de minister, in deze aangelegenheid geen enkele moeite zult hebben, noch pedagogisch noch politiek, om de gestelde regeling na te streven, gezien het hier voor afgestudeerden uit alle netten gaat, wil ik thans evenwel een nog klieriger probleem aansnijden, waarvan helaas niet hetzelfde kan gezegd worden. Het gaat inderdaad over de huisvestingsproblemen in het rijks-onderwijs, over noden die momenteel legio zijn.

Bij de huisvestingsproblematiek van de rijks-scholen en van de rijks-PMS-centra, wens ik even stil te staan, inzonderheid wat de noden ter zake van mijn eigen streek betreft.

Tot voor uw komst als minister van Onderwijs, was het plan voor het bouwen van een nieuw PMS-centrum op zijn vestigingsplaats, gelegen Dorp te Denderleeuw, op goede weg. Het dossier was zo goed als klaar om in aanbesteding te worden gegeven.

Groot was onze ontsteltenis toen wij op een bepaald ogenblik vernamen dat ingevolge allerlei dorpspolitieke drijfveren en partijpolitieke invloeden, door uw diensten afstand werd genomen van dit bouwproject. Het PMS-centrum, dat in bouwvallige lokalen gehuisvest is en derhalve nood heeft aan een behoorlijke huisvesting, wordt aldus in zijn werking en verdere uitbouw belemmerd. Meer nog, het wordt onrechtstreeks gedwongen zijn eigen standplaats te verlaten. Men zou zelfs kunnen zeggen dat deze brute afwijzing van het bouwproject eerder weg heeft van een directe uitdrijving uit zijn eigendom. Maar hoe dan ook, mijnheer de minister, u dient voor het PMS-centrum voldoende middelen ter beschikking te stellen opdat het zijn opdracht zou kunnen uitvoeren.

Gezien deze nieuwe evolutie beschikt het PMS-centrum met zetel te Denderleeuw tot op heden niet over de middelen om in de onmiddellijke nabijheid, zowel van de plaatselijke meest bevolkte rijks-scholencampus, als van het station, een volledig PMS-team in een functioneel apart gebouw te huisvesten.

Ter informatie kunnen wij u zeggen dat binnen de scholencampus gelegen en dan ook volledig ingesloten, het PMS-consultatiekabinet amper twee kantoren ten behoeve van de paramedische werker en de geneesheer bevat. De overige personeelsleden behorend tot hetzelfde PMS-team, psychopedagogisch consultant en maatschappelijk werker, alsook directeur hebben hun kantoor in een gebouw in het dorp, zoals eerder vermeld, gebouw dat bouwvallig en zelfs onveilig bevonden wordt. Vermits daar niet aan nieuwbouw wordt gedaan, zal in elk geval vernoemd bouwvallig gebouw zo vlug mogelijk dienen ontruimd te worden, ten einde het probleem van de verantwoordelijkheid ter zake te regelen.

In dit verband moet worden gezegd dat zowel ten behoeve van kleuter- en lager onderwijs, als ten behoeve van het secundair onderwijs, opdrachten bepaald bij het koninklijk besluit van 24 augustus 1981, artikel 3, paragraaf 1, de begeleidingstaken zoveel mogelijk op de rijks-scholencampus De Naeyerstraat of in de onmiddellijke nabijheid ervan dienen uitgevoerd te worden.

Zowel de voorlopige — gezien de dringendheid — als later de definitieve huisvesting van de PMS-zetel Denderleeuw, dient bij voorkeur te worden gepland in de De Naeyerstraat, gelegen bij het belangrijkste station van Denderleeuw, wat het voordeel biedt dat tijdrovende verplaatsingen en risico's kunnen worden vermeden bij het bedienen van de andere rijks-scholen behorend tot hetzelfde werkbied. Naar verluidt zouden uw diensten in deze richting een oplossing nastreven voor het huisvestingsprobleem van het PMS-centrum. Zou u kunnen mededelen welke de stand van zaken is en tegen wanneer het PMS-centrum aldaar over behoorlijke huisvesting zal kunnen beschikken?

Wat nu het huidige driejarenprogramma van het Gebouwenfonds voor de rijks-scholen betreft, stel ik vast dat bij de opstelling ervan andere prioriteiten werden gehanteerd, met het gevolg dat geplande realisaties afgevoerd werden naar de Griekse kalender. Dit is onder meer het geval met de sporthal van het koninklijk atheneum te Denderleeuw, waarvan het volledig dossier reeds in januari 1982, klaar voor aanbesteding, aan uw diensten werd overgemaakt. Het dossier is van het programma verdwenen ondanks het feit dat hiervoor de nodige kredieten voorhanden waren.

Toen ik u, mijnheer de minister, bij schrijven van 31 mei 1982 vroeg om desalniettemin dit dossier vrij te geven voor aanbesteding, was ik nogal verrast over uw antwoord van 9 juni, vooral omdat u

mij daarin liet weten dat dit dossier u nog niet werd voorgelegd door uw administratie en u derhalve geen oordeel kon vellen over de kredietmogelijkheid.

Wel wetende dat uw bevoegde kabinetsmedewerker goed op de hoogte is van dit dossier, ja, dat hij het zelf heeft behandeld, vind ik uw uitleg noch min noch meer dan een loopje nemen met de waarheid.

Daar ik mij niet kan akkoord verklaren met de verstrekte uitleg, zou ik dan ook graag, mijnheer de minister, het volgende willen vernemen:

Ten eerste, welke zijn de juiste beweegredenen voor het afvoeren van dit bouwproject van het driejarenprogramma;

Ten tweede, tegen wanneer voorziet u de uitvoering van deze voor het koninklijk atheneum Denderleeuw levensnoodzakelijke sporthal?

In de overtuiging dat u, mijnheer de minister, misschien toch nog bereid zult zijn om de huisvestingsnoden van het rijksonderwijs van mijn streek, en inzonderheid te Denderleeuw, ten spoedigste de gepaste oplossing te bezorgen, zou ik het nu willen hebben over het voorlaatste thema van mijn betoog, namelijk over het onderwijs voor sociale promotie.

Wij ervaren, door de uitvaardiging van het koninklijk besluit nr. 64, dat normen oplegt voor het rijksonderwijs voor sociale promotie, de evolutie voor dit onderwijs even dramatisch is als voor het rijkssecundair onderwijs: het wordt getroffen in zijn personeel en in zijn pedagogisch aanbod.

Tijdens het schooljaar 1982-1983 werden immers 112 studierichtingen afgeremd, maar dit is nog maar het begin. Enkele tientallen anderen zijn in het «genadejaar» en lopen dus groot gevaar volgend schooljaar progressief te moeten worden opgeheven, indien het grondslagscijfer niet wordt bereikt. Komt daar nog bij dat meer dan 100 afdelingen van het rijkssecundair onderwijs voor sociale promotie, bij de tweede telling op 31 januari, de norm niet haalden en dus ook in hun bestaan bedreigd zijn.

Samenvattend mogen we stellen dat ongeveer 20 à 25 pct. van de afdelingen van het rijkssecundair onderwijs voor sociale promotie of opgeheven zijn of onmiddellijk met opheffing zijn bedreigd. Dit doet ons onderstrepen dat het onderwijs van sociale promotie aan zijn laatste snikken toe is, als niet dringend ernstige veranderingen worden ingevoerd.

U, mijnheer de minister, hebt reeds voor de nabije toekomst veranderingen aangekondigd. Maar welke deze veranderingen zijn of wat zij inhouden, weten wij niet. In afwachting dat deze reorganisatie tot stand wordt gebracht, zij het mij toegestaan, ter aanvulling, toch nog enkele algemene beschouwingen hieromtrent te maken.

Laten wij even in het onderwijs voor sociale promotie de toestand van «nu» beschouwen.

Leerkrachten bekomen lesuren in de sociale promotie ter aanvulling van een tekort aan lesuren in het dagonderwijs. Op zichzelf beschouwd een meer dan positieve maatregel qua tewerkstelling, maar ligt het ook zo pedagogisch? Daarmee rijzen een reeks vragen!

Met de ingesteldheid van de leerkracht die uren moet gaan kloppen in de sociale promotie en daartegenover de gemotiveerde student die iets wil bereiken in deze sociale promotie, zal er duidelijk iets mislopen met het onderwijs voor sociale promotie. Nemen we als tegenpool, de leerkracht, die in de sociale promotie les geeft als cumulatief, dan zit het daar nu ook al mis vanaf de invoering van het beginweddebarema uitbetaald tegen 1/25 in plaats van 1/20. Blijft uiteindelijk nog de categorie van die leerkrachten, die vast benoemd zijn in de sociale promotie, doch er de brui aan geven omdat bij hen de vrees heerst geen pensioen te bekomen voor de gepresterde dienstjaren.

Uitgaande van deze beschouwingen, zouden we het probleem met enkele vragen verder kunnen benaderen.

Ten eerste, is het pakket aan aantal uren in de sociale promotie van die aard dat er een enorm aantal «nieuwe» leerkrachten aan het werk kunnen?

In bevestigend geval zijn wij er persoonlijk van overtuigd dat de meest efficiënte oplossing deze is waarbij enkel leerkrachten full-time in het onderwijs voor sociale promotie zouden worden aangesteld op voorwaarde dat zij daartoe de wens hebben uitgedrukt bij hun vraag tot aanstelling.

In het ontkennend geval menen wij dat, indien wij het bestaan van de sociale promotie willen verzekeren met een degelijk onderwijs, gericht op de motivatie van de student, wij ons dan hier zullen moeten beroepen op de leraars die een extra inspanning willen leveren.

• Het is een feit dat we ons niet kunnen permitteren dat de sociale promotie de grote geldsloep wordt, maar bij wijze van voorbeeld, zou het beginbarema uitbetaald aan 1/20 reeds een uitweg zijn.

Bovendien zouden wij de vraag kunnen stellen of het nog zin heeft, het onderwijs voor sociale promotie te laten bestaan. Wanneer het onderwijs voor sociale promotie afgeschaft wordt, dan betekent dit het einde van het onderwijs van de tweede kans, de herscholing, de promotie op het werk. Wij blijven er voorstander van, het onderwijs voor sociale promotie te laten bestaan. Zijn bestaan is volgens ons meer dan gewettigd. Dit onderwijs heeft zeker zijn reden van bestaan in deze tijd, waarin wij thans leven, in een tijd van recycling, bijscholing en open school.

Als u deze overtuiging deelt, is het wellicht mogelijk hieruit elementen te putten voor het opmaken van de reorganisatieplannen van dit onderwijs, waarbij zijn bestaan en zijn toekomst verzekerd wordt.

Daarmee kom ik tot het laatste onderwerp van mijn uiteenzetting, namelijk het statuut van het vrij onderwijs.

Zoals gezegd wens ik nu even dieper in te gaan op de problematiek rond het uitblijven van het statuut van het vrij gesubsidieerd onderwijs. Aanleiding hiertoe is vooral het feit dat in de loop van de maand juni de correctionele rechtbank van Brussel weigerde iemand te veroordelen wegens overspel en dat de klager de symbolische frank morele schadevergoeding weigerde.

Zonder in te gaan op de discussie of de vervolging van overspel al dan niet in strijd is met het Europees verdrag voor de rechten van de mens, heeft de rechter de uitspraak van het vonnis opgeschort vanuit een heel andere bezorgdheid!

De klager wou haar man, die samenwoonde, laten veroordelen met de bedoeling zijn werksituatie te bemoeilijken. Immers de man is leraar in het katholiek onderwijs. Met andere woorden, dit zijn middeleeuwse toestanden.

Ik zeg dit hier niet met binnenpretjes, niet louter met de bedoeling het katholieke net te viseren, maar wel vanuit mijn bezorgdheid voor de bescherming van het privé-leven en de vrije meningsuiting van het personeel in het vrij onderwijs. Zelfs op een ogenblik dat het rijksonderwijs teruggeschroefd wordt, heeft elke democraat nog steeds de plicht de bescherming van het personeel in het gesubsidieerd onderwijs, dus ook in het katholiek onderwijs, na te streven.

Inderdaad, nog altijd ontbreekt de wil om artikel 45 van de wet van 29 mei 1959 uit te voeren, wat betreft het vrij en officieel gesubsidieerd onderwijs. Ik ben bang voor de Vlaamse leerkrachten in het katholiek onderwijs, zeker op het ogenblik dat men de onderwijsbevoegdheden aan de gemeenschappen wil toekennen, alvorens het tucht- en stabiliteitsstatuut voor het gesubsidieerd onderwijs is uitgewerkt en de paritaire comités zijn opgericht.

Al sinds 1962 is beslist dat een tucht- en stabiliteitsstatuut moet worden uitgewerkt. Door onwil van vooral de inrichtende machten van het katholieke onderwijs is dit nog steeds niet gebeurd. Uw partij, mijnheer de minister, is steeds bang geweest om tegen de inrichtende machten in te gaan en met de wensen en verzuchtingen van het personeel van het vrij onderwijs rekening te houden.

Als Vlaamse socialist vrees ik, dat in de Vlaamse Gemeenschap onvoldoende weerstand kan worden geboden tegen de patroons van het vrij gesubsidieerd onderwijs. Na de communautarisering van het onderwijs wordt het personeel van het Vlaams katholiek onderwijs nog een grotere speelbal van de inrichtende machten.

Daarom moet het statuut voor stabiliteit van betrekking en het disciplinair statuut dringend worden uitgewerkt. Hierbij moet artikel 12bis van de wet van 1959 strikt worden toegepast. Dat hierbij niet mag worden geraakt aan het statuut van het personeel van het rijksonderwijs staat buiten kijf.

De wens is dat het tucht- en stabiliteitsstatuut voor het gesubsidieerd onderwijs zo identiek mogelijk is aan dat van het rijksonderwijs en dat bovendien de bekomen sociale rechten in het officieel gesubsidieerd onderwijs worden gerespecteerd. De statuten moeten tevens de bescherming waarborgen, buiten schoolverband, van het privé-leven tegen willekeurige beslissingen van de inrichtende macht. Zonder tot een globaal en definitief statuut te komen, worden nu reglementeringen voor het personeel van het gesubsidieerd onderwijs uitgewerkt.

Hierbij denk ik aan het koninklijk besluit van 16 december 1981 betreffende het syndicaal verlof in het gesubsidieerd onderwijs, het koninklijk besluit van 16 december 1981 betreffende het verlof om personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs toe te laten een ambt uit te oefenen in een ministerieel kabinet, het koninklijk besluit van 27 juli 1976 inzake terbeschikkingstelling en re-affectatie. Ik denk ook aan de reglementering inzake uitbreiding van het onbe-

taald verlof, het verlof om de kinderen op te voeden en noem maar op. Op die wijze wordt bij stukjes en beetjes een statuut ingevoerd, zonder dat bovengenoemd artikel 45 wordt uitgevoerd.

Intussen blijft het personeel van het katholiek onderwijs opgezaald met de bepalingen van de collectieve arbeidsovereenkomst bekrachtigd bij koninklijk besluit van 1968, het zogenaamde gele boekje, dat uit de echt gescheidenen maar al te goed kennen.

Of kan men worden onderworpen aan een deontologische kamer, die opgericht werd via een zogenaamd stabiliteitsstatuut? Dit stabiliteitsstatuut is immers slechts een overeenkomst, die tot stand werd gebracht in het centraal paritair comité van het katholiek onderwijs, waar alleen de christelijke onderwijscentrales nog ietwat getolereerd worden.

Maar zelfs in dat eenzijdig samengesteld centraal paritair comité verliest het personeel in het algemeen, en de christelijke centrales in het bijzonder, veld.

Van paritair overleg op het nationaal vlak is er nog ternauwernood sprake. Men laat weten niet klaar te zijn, geen mandaat te hebben; men stelt voorafgaande eisen, die neerkomen op het verloochen van vroeger aangegane verbintenissen. Kortom, men meent dat de tijd gunstig is voor een herziening ten gronde van de betrekkingen met de onderwijscentrales. Zodoende zou natuurlijk ook de weg vrij worden gemaakt voor een «herziening» van het statuut van het personeel. En sommigen kunnen zelfs die evolutie — die uiteraard enige tijd in beslag kan nemen — blijkbaar niet afwachten. In geval van geschil weigeren zij aanwezig te zijn op verzoeningsvergaderingen of zijn ze enkel lijfelijk aanwezig om te voldoen aan de letter van het stabiliteitsstatuut.

Ten aanzien van nieuwe personeelsleden menen sommigen het stabiliteitsstatuut te kunnen verlaten om over te gaan op het eenvoudige bediendencontract. In het hoger onderwijs stelt men de vaste benoeming binnen de termijnen op de helling. Er is tegenwoordig blijkbaar geen situatie denkbaar waar men niet naar de minimalistische «oplossing» teruggrijpt.

Dit zijn de woorden uit een open brief aan de inrichtende machten van het katholiek onderwijs, die verschenen is in *Brandpunt*, het blad van de christelijke centrales, waar men dergelijke brief zelfs niet durfde ondertekenen.

De betrachting zou zijn, wanneer het stabiliteitsstatuut en tuchtstatuut wordt ontworpen dat het privé-leven van de personeelsleden wordt gevrijwaard en dat dus inzonderheid artikel 12bis, § 1, van de wet van 29 mei 1959 wordt toegepast; dat in het gesubsidieerd onderwijs de paritaire comités worden opgericht, zoals bepaald in artikel 45 van de wet van 29 mei 1959 en dat het stabiliteitsstatuut zo identiek mogelijk aan dat van het personeel van het rijksonderwijs wordt uitgewerkt, en dus artikel 12bis, § 3, van de wet van 29 mei 1959 wordt toegepast.

De bijkomende verplichtingen van het personeel, die voortvloeien uit de eigenheid van het opvoedingsproject moeten worden gepreciseerd door het op te richten centraal paritair comité, de bijkomende verplichtingen mogen niet worden gepreciseerd of aangevuld in de aanwervingsovereenkomst.

De verzoeningskamers die moeten worden opgericht en die de geschillen beslechten — voortvloeiend uit de eigenheid van het net — tussen inrichtende machten en personeel, moeten middelen krijgen om hun uitspraken te doen respecteren. Van een inrichtende macht die een uitspraak van een verzoeningskamer niet naleeft, moeten subsidies kunnen worden ingetrokken. Het benadeelde personeel, dat in de verzoeningskamer gelijk krijgt, moet indien het niet gereïntegreerd wordt, ter beschikking kunnen worden gesteld en op de reëffectatielijst geplaatst.

Als al deze voorwaarden worden nageleefd, kan de vastheid van betrekking ook in het vrij gesubsidieerd onderwijs worden gerealiseerd. Want het gaat niet op, dat een inrichtende macht een benoeming intrekt, die vernietiging van de erkenning door de administratie sluit, het personeelslid als tijdelijk beschouwt, dan met vooropzeg ontslaat en de vooropzeg laat betalen door de Staat, die de betrekking blijft subsidiëren.

Tijdens de bespreking in de commissie en daarnet hebt u, mijnheer de minister, aangekondigd dat u dit netelige probleem als zijnde een van de laatste nog niet uitgevoerde verbintenissen van de Schoolpactcommissie zoudt trachten te honoreren.

Welnu het personeel van het gesubsidieerd onderwijs kijkt vol ongeduld uit hoe u dit gaat aanpakken. Het rekent erop dat zijn rechtmatige verzoeken minstens zullen zijn vervat in uw voorontwerp. Het hoopt dat u niet zult doen zoals met uw voorontwerp van wet op de leerplichtverlenging, namelijk dat u niet de duimen zult leggen voor de patronen van de inrichtende machten waardoor het personeel het kind van de rekening zou worden.

Hoe dan ook, het is vandaag hoge tijd om ermee door te gaan. Van onze kant zullen wij, Vlaamse socialist, blijven aandringen opdat dit Schoolpactakkoord uiteindelijk zou worden gerealiseerd.

Tenslotte wens ik mijn uiteenzetting af te ronden met enkele concrete vragen.

Waarom werd bij de oprichting van stuurgroepen, geïnstalleerd op 14 oktober 1982, ter vernieuwing van het beroepsonderwijs en technisch onderwijs naast de bestaande commissies in geen enkele sectorcommissie voor chemie voorzien?

Wanneer komt de weddeaanpassing voor de leerkrachten hoger secundair onderwijs, houders van het diploma van industrieel ingenieur?

In hoeverre is er rekening gehouden met de wensen, uitgesproken tijdens de vergadering met uw kabinetsleden en de scholengemeenschappen eind vorig jaar door de scholen, die als gevolg van het rationalisatieplan moeten fusioneren?

Tot besluit spreek ik de wens uit, mijnheer de minister, dat u niet alleen met onze suggesties rekening zult willen houden bij het verder uitstippelen van uw onderwijsbeleid, maar dat u ook op onze concrete vragen het gepaste antwoord zult willen verstrekken. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de minister, geachte collega's, een minister van Onderwijs is waarschijnlijk een gelukkig man. Het departement van Onderwijs bestaat immers hoofdzakelijk uit mensen en minder uit keiharde verdedigers van economische belangen. Het zal ook wel zorgen meebrengen zoals dit in ieder huisgezin het geval is. Als minister van Onderwijs kan men dan ook best slagen door van het onderwijs te houden, zoals een leraar die voor een klas staat, van zijn klas en zijn kinderen en zoals een directeur van zijn school moet houden. Onderwijs is om van te houden. Het kost wel veel, maar dat gebeurt meer met dingen die men graag ziet.

De minister van Onderwijs is zeer nauw verbonden met het rijks-onderwijs. Ten aanzien van het vrij onderwijs is hij de betalende minister. Ten aanzien van het rijks-onderwijs heeft hij echter een grotere verantwoordelijkheid, want hij is zelf de inrichtende macht. Vandaar de grote bezorgdheid die bij de minister van Onderwijs aanwezig moet zijn voor de kwaliteit van het rijks-onderwijs.

De zorg voor een grotere verantwoordelijkheid aan de basis in het rijks-onderwijs is naar onze mening een positieve zaak. Wij menen echter dat daar nog maar aarzelend eerste stappen worden gezet, met de grotere verantwoordelijkheid die wordt gegeven aan de lokale directeurs voor de werkingskosten en voor het meesters-, vak- en dienstpersoneel.

Benoeemingen van personeel en directies blijven tot nog toe een zaak van de minister: nu van deze minister en in het verleden van andere ministers. Zo krijgen wij een rijks-onderwijs dat voor velen in Vlaanderen een grote kwaal heeft, namelijk de politisering. Wanneer men besluit om meer verantwoordelijkheid te geven op het lokale vlak aan de directies van het rijks-onderwijs, moet men ver genoeg gaan en ook de samenstelling van dat eigen personeel overlaten aan de directie. Op die manier kan het personeel het best aan de behoeften van de school beantwoorden. Ook de schoolgemeenschap en haar vertegenwoordigers worden best bij de aanwijzing van een nieuwe directie en het toekennen van verantwoordelijke functies betrokken. Mijnheer de minister, een partijpolitieke stempel, welke ook, weegt op een school en schrikt mensen af zelfs degenen die tot dezelfde partijpolitieke obediëntie behoren als de schooldirectie. Dit geldt evenzeer voor het vrij onderwijs als voor het rijks-onderwijs.

De bespreking van de begroting van Nationale Opvoeding heeft in de commissie plaatsgevonden onder een te grote tijdsdruk. Wij hadden rustiger en diepgaander moeten kunnen discussiëren. Toch prijs ik de verslaggevers voor de grote inspanning die ze gedaan hebben om een interessant verslag op te stellen. Daarenboven spreek ik ook mijn dank uit voor de snelle en af en toe zeer volledige informatie die wij op onze vragen hebben gekregen. Gezien de grote tijdsdruk was het niet mogelijk nauwkeurig alle verstrekte gegevens in het verslag te analyseren en alle nuttige besluiten uit te trekken.

Wij hebben met zeer bijzondere aandacht de evolutie van de cijfers inzake de schoolbevolking nagegaan. Ook in zijn inleiding vandaag heeft de minister over dit probleem uitvoerig gesproken. Uit de verstrekte tabellen — waarin een optelfout schuilde — constateren wij een daling van de schoolbevolking in het basisonderwijs vanaf 1977 tot en met 1983. Het gaat om een kleine 100 000 eenheden. In het secundair onderwijs doet deze daling ingevolge de denataliteit zich slechts gevoelen vanaf 1978-1979. Dus iets later. Dit is dus nog minder duidelijk in de cijfers te zien, maar wellicht zal de minister

in zijn verder uitgewerkte prognoses reeds de dramatische daling voor de latere jaren kunnen voorzien. Voor het niet-universitair hoger onderwijs stellen wij nog altijd een stijgende lijn vast. In 1977 gaat men van 44 400 tot 65 400.

Het interesseerde ons na te gaan of naar aanleiding van deze denataliteit een vertekening plaatsgrijpt tussen de netten. Er wordt wel eens beweerd dat er een daling zou zijn in het rijksonderwijs. De cijfers heb ik niet in detail kunnen narekenen. Daarvoor was het vannacht al wat te laat. Toch stellen wij vast dat in het rijksbasisonderwijs, wat het lager onderwijs betreft, volledig de trend volgt van de andere netten. De schoolbevolking in secundair onderwijs stijgt zelfs langer dan bijvoorbeeld in het vrij onderwijs, namelijk tot in het schooljaar 1981-1982, er is slechts een daling in 1982-1983. Het niet-universitair hoger onderwijs volgt de trend van de andere netten.

Het officieel gesubsidieerd onderwijs volgt bij het lager onderwijs de algemene trend. Het secundair onderwijs had er zijn hoogste cijfer in 1979-1980, dus later dan het gemiddelde. Het niet-universitair hoger onderwijs volgt nog steeds de stijgende trend.

Het vrij gesubsidieerd onderwijs volgt eveneens de algemene trend. Voor het secundair onderwijs vinden wij het hoogste cijfer reeds in 1978-1979, en was de denataliteit dus vroeger te voelen. Het niet-universitair hoger onderwijs is nog steeds in expansie.

Economisch uitgedrukt lijkt het marktaandeel van de verschillende netten relatief vast.

De nogal vaak geuite slagzin dat het VSO verantwoordelijk zou zijn voor de daling van het aantal leerlingen in het rijksonderwijs blijkt dus op het eerste gezicht niet ernstig te kunnen worden onderbouwd met cijfergegevens.

Ik stel wel vragen bij wat wij vinden op bladzijde 17 van het verslag met betrekking tot de kostprijs van het onderwijs, namelijk over het secundair en niet-universitair hoger. Daar zegt de minister dat er stijgende kosten zijn door de toename van het aantal studenten in het vrij onderwijs. Hier kan slechts worden bedoeld het niet-universitair hoger vrij onderwijs. Die stijging van het aantal scholieren blijkt niet uit de cijfers voor het secundair onderwijs.

Uit een eerste oogopslag op deze tabellen trek ik een tweede besluit.

Wij moeten absoluut oog hebben voor de problemen die rijzen in verband met de dalende nataliteit.

De minister heeft het voorbeeld gegeven van stages voor jongeren als een mogelijk middel dat hij wil aanwenden om jonge leraars in te schakelen, ze uit de werkloosheid te halen en ze tegelijkertijd in hun sterke motivatie om het onderwijs een taak op te nemen niet te ontmoedigen. Dit is volgens ons een goede maatregel, maar kan hij niet worden uitgebreid? Naast de ingroeibanen, die de minister heeft voorgesteld, zijn er misschien ook uitgroebanen mogelijk waarbij mensen die zich gedurende jaren hebben ingespannen en voor steeds rumoeriger klassen hebben gestaan uiteindelijk ook de gelegenheid hebben om eruit te groeien.

Een tweede mogelijkheid is dat in de eisen die worden gesteld vanuit het bedrijfsleven meer kansen zouden worden geboden aan leraars die jaren lang voor de klas hebben gestaan en gemotiveerd zijn om te vernieuwen en zelf actief aan deze vernieuwing mee te werken. Men zou hun de gelegenheid kunnen bieden zich in de bedrijven te laten vormen en zich in het onderwijs te laten vervangen.

Een andere mogelijkheid, maar die kunnen wij hier bijna niet oplossen, lijkt mij het opvangen van de behoeften inzake het tweede-kansonderwijs. Hier zitten wij volop in de dubbelzinnigheid van het onderwijsbeleid dat gedeeltelijk communautair is en gedeeltelijk unitair. Dat is een van de grootste remmen om het tweede-kansonderwijs uit te bouwen waaraan een sterke behoefte bestaat. Op deze institutionele problemen zal ik echter aan het eind van mijn uiteenzetting terugkomen.

Een tweede belangrijk gegeven is de kostenstijging. Ondanks de besparingsinspanningen van de minister is er nog steeds een toename met 11,1 pct. voor het Nederlandstalig onderwijs, met 14,3 pct. voor het Franstalig en met 63,7 pct. voor het gemeenschappelijk onderwijs.

Mijnheer de minister, het verheugt ons dat de sinds jaren opgestapelde noden inzake gebouwen zowel in het rijksonderwijs als in het vrij onderwijs kunnen worden opgevangen. Anderzijds stellen wij toch de vraag of wij in tijden van dalende schoolbevolking dergelijke grote inspanningen voor schoolgebouwen moeten blijven doen. De gegevens die u ons heeft verstrekt, geven ons wel enig idee over de situatie ter zake maar wij zullen daarover in de commissie voor het Onderwijs toch ruimer overleg moeten plegen want op zich zeggen die cijfers niet veel.

Op bladzijde 16 van het verslag vinden wij een tabel met cijfers over de kostprijs per leerling. Ik stel vast dat de besparingen per leerling enkel gerealiseerd worden in het niet-universitair hoger onderwijs. In het basisonderwijs is de kostprijs gestegen maar ik wil dit onmiddellijk als positief bestempelen omdat hiervoor gemeenschappelijk werd geopteerd na de vaststelling dat het basisonderwijs sedert jaren het kind van de rekening is geweest. Het is opvallend dat in het secundair onderwijs de besparingen vooral in het rijksonderwijs worden gerealiseerd, minder in het officieel gesubsidieerd onderwijs en dat de kostprijs zelf is gestegen in het vrij gesubsidieerd onderwijs. Ik kom daar straks op terug want als die stijging niet te wijten is aan een toename van het aantal leerlingen is ongetwijfeld de overgang naar het VSO daarvoor verantwoordelijk en daaraan wou ik een afzonderlijke paragraaf wijden in mijn uiteenzetting.

Bij deze eerste beschouwing over de kostprijs van het onderwijs wil ik u onze grote bezorgdheid mededelen over de bewaking van de kosten. U heeft verklaard ervoor te zullen waken dat de uitvoering van de begroting en de manier waarop de uitgaven gebeuren door een bijzondere cel zal worden gecontroleerd. Die doet ons genoeg maar wij moeten toch even terugkomen op de vaststelling die wij in de commissie hebben gedaan, namelijk dat de begroting met de grootste zorg moet worden opgesteld en dat daarbij moet worden gestreefd naar de grootste doorzichtigheid.

Wij vragen ons af of afwijkingen van de wet op het Rekenhof echt nodig zijn. Zo ja, dan moeten die zowel gelden voor de Nederlandstalige als voor de Franstalige sector, en op dezelfde manier kunnen worden bekeken. We stellen vast dat dit in het verleden niet zo was en wij wensen dezelfde afwijkingen voor N en F maar dan zo weinig mogelijk.

Wellicht groeien de Nederlandstalige en de Franstalige sector van het onderwijs in de praktijk steeds verder uit elkaar. Wij begrijpen dat en wij zijn daar zeker niet principieel tegen gekant omdat wij van mening zijn dat er een eenheid van visie moet zijn binnen een gemeenschap omtrent het eigen onderwijs. De stand van zaken latend voor wat hij is, wensen wij dat een zelfde norm en een zelfde wet ook op dezelfde manier zouden worden toegepast. Wij hebben de indruk dat daar heel wat benadeling aan Nederlandstalige kant en nonchalance aan Franstalige kant komt bij kijken. Ik wens verder geen intentieprocessen te maken. In elk geval hebben wij op dat stuk in het verslag niet helemaal gevonden wat wij hadden gehoopt. Ik veronderstel dat dit niet zo zeer te wijten is aan de rapporteurs. Wij vinden vragen van commissieleden over het verschil tussen de Nederlandstalige en de Franstalige sector. Wij lezen dan wel het antwoord betreffende de Nederlandstalige sector maar vinden niet het antwoord inzake de Franstalige sector zodat wij de zaken niet kunnen vergelijken. Wij zullen natuurlijk de gelegenheid hebben om dat in de loop van het jaar te doen.

Tot zover mijn opmerkingen bij de cijfers. Ik wil het nu meer bepaald hebben over uw beleid zelf, mijnheer de minister.

De wet van 1975 heeft een aantal zaken bij wet geregeld en we zijn inmiddels, in 1983, dus heel wat later, aan de uitvoering bezig. Wij denken hier aan het leerlingenvervoer en aan de Raad voor het pluralistisch onderwijs. In 1976 — u hebt het zelf vermeld — kwamen er Europese richtlijnen in verband met de gelijke toegang tot de beroepskansen voor jongens en meisjes. Wij zijn hiermee nu bezig. Ik verwijt u niet dat het zo lang heeft geduurd; het is zich allemaal aan het voltrekken en mijn beschouwing wil eigenlijk iets verder gaan. Als men acht jaar geleden zou hebben geweten hoe groot de onderwijsproblemen zouden zijn in deze economische crisis, dan zou men waarschijnlijk een aantal maatregelen hebben getroffen die nu niet in de afspraken en de vroegere protocollen voorkomen. Zo is er bijvoorbeeld de problematiek inzake de internaten, zowel van het rijks- als van het vrij onderwijs, want in beide netten dalen de cijfers spectaculair. De problematiek van het voortbestaan bestond toen niet als dusdanig, maar is nu levensgroot gesteld. De heer Luyten zal daarop straks in zijn uiteenzetting verder ingaan.

Wij vragen ons af of het systeem wel degelijk werkt, hoewel wij ons erover verheugen dat de schoolvrede is tot stand gekomen en wordt bewaakt door de Schoolpactcommissie. Een groot nadeel van het systeem is de trage werking ervan. Wij bekomen ons in de Schoolpactcommissie inderdaad altijd alleen maar om het waken over de schoolvrede, maar dit waken is een remmende factor voor een creatieve vernieuwing. In dit opzicht menen wij dat er moet worden gewerkt aan de voorbereiding van een communautarisering van het Schoolpact.

De Grondwet is wat zij is en artikel 59bis, paragraaf 2, is ook wat het is op het ogenblik, maar wij kunnen in de geest ervan belangrijke stappen vooruit doen. Als deze herziening van de Grondwet nu niet kan, moet het wel mogelijk zijn de onduidelijkheid op

te heffen inzake de interpretatie die nu wordt gegeven aan de gemeentautariseerde onderwijsmateries. Wij stellen vast dat daarover geen eensgezindheid bestaat.

De Vlaamse executieve heeft zich op 27 april 1983 duidelijk voorstander verklaard van het voorbereiden van een definitieve inventaris, zodanig dat de verantwoordelijkheden juist kunnen worden afgebakend en dat het onderwijsbeleid in het algemeen er de vruchten kan van plukken.

Wij willen daarbij nog iets verder gaan. Het is steeds onze mening geweest, mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, dat de communautarisering van het Schoolpact, indien de partijen die het pact mee hebben ondertekend het daarmee eens zijn, een goede voorbereiding zou zijn van een latere herziening van de Grondwet. Steeds meer mensen, ook in de Schoolpactcommissie, zijn er voorstander van dat ook op communautair vlak dergelijk «Schoolpact» tot stand zou komen. Ik heb er altijd moeite mee gehad, bijvoorbeeld en dat wij misschien in het kader van de Schoolpactcommissie eens zouden kunnen uittesten in hoever de partijen op het ogenblik rijp zijn om dergelijke verder gaande, zij het niet verre gaande, standpunten in te nemen.

Wat ons de overvloed niet heeft geleerd, zal de crisis en de vershring ons misschien leren, namelijk onze middelen inzake onderwijs zo efficiënt mogelijk aan te wenden. Daar zijn wij reeds aan toe. Wij bespreken straks het ontwerp op het leerlingenvervoer, waarvan het concept zeker niet was wat het uiteindelijk ontwerp is geworden dat veel beperkter is wat de budgettaire voorzieningen betreft.

Iets gelijkaardigs doet zich voor inzake het VSO. Ik spreek in dit verband niet namens mijn partij want deze is steeds voorstander geweest van het VSO. Ik heb er altijd moeite mee gehad, bijvoorbeeld omdat men de onderwaardering van de geschiedenis zo ver had gedreven. Ik ben dus blij met de mogelijke aanpassing van de urenverdeling in tegenstelling met de heer Van der Niepen, al begrijp ik zijn bezorgdheid wanneer men op het einde van het schooljaar een aantal nieuwe schotels presenteert en dan verwacht wordt dat de rijkscholen daaruit een buffet samenstellen om het de leerlingen twee maanden later aan te bieden. Ik ben echter gelukkig dat de hervormingen aan het programma niet zonder meer worden opgedrongen, maar worden voorgesteld door de minister van Onderwijs.

Een vrees echter, die bij ons toch niet helemaal is weggenomen, is dat men door de aard zelf van het VSO zou kunnen meemaken dat de sterke opties minder bevolkt worden. Uit universitaire onderzoeken die nog maar fragmentair zijn — en dit betreurt ik want de minister van Onderwijs en de leden van de commissie voor het Onderwijs zouden moeten beschikken over goede en wetenschappelijk gefundeerde evaluatierapporten over elke vorm van onderwijs en van onderwijsverandering — blijkt dat niet zozeer de keuze tussen VSO of type 2 bepalend is voor het slagen, bijvoorbeeld aan de universiteit, wat nog niet betekent slagen in het leven. Bepalend is de kwaliteit van de school en deze wordt dan vooral bepaald door de kwaliteit van de opties: sterke afdelingen, sterke opties geven goede slaagpercentages aan de universiteit. Wij moeten er dus voor zorgen dat wij onze kinderen individueel — elk zijn eigen verantwoordelijkheid — maar ook langs het systeem om stimuleren om zich niet al te gemakkelijk te troosten met de wet van de minste inspanning. De uitdaging aanvaarden van een sterke studierichting en van de moeilijkheden die daar ongetwijfeld kunnen voorkomen, lijkt mij nog altijd een zeer valabel als opvoedingselement.

De minister beweert dat hij geen keuze opdringt en dat hij geen enkele school verplicht over te gaan naar het VSO. Het verschil in pedagogisch comfort tussen VSO en type 2 is echter zo groot dat ik mij kan voorstellen dat, onder druk van de dalende geboortecijfers en de dreigende werkloosheid in het onderwijs, zal worden gekozen voor het VSO, niet zozeer omdat men er de voorkeur aan geeft, maar omdat men door de centen wordt uitgenodigd een ander pedagogisch concept aan te kleven. Dit zal een enorme stijging van de kosten meebrengen, mijnheer de minister. U hebt gezegd dat de kostenstijging niet minder dan 39 pct. bedraagt bij overgang van type 2 naar type 1. Als we vaststellen hoeveel scholen en schoolgemeenschappen in het vrij onderwijs nog steeds van het type 2 zijn, vragen wij u wat de onmiddellijke weerslag zou zijn van een algemene overgang van het vrij onderwijs van type 2 naar type 1.

Misschien zal er onder druk van dergelijke, vrij astronomische cijfers, zoals wij dat verwachten, worden gezocht naar andere mogelijkheden om aan de wensen inzake pedagogisch comfort enigszins tegemoet te komen, zonder tot de extreme uitgaven van het VSO te moeten leiden, indien het VSO niet als pedagogisch concept gekozen wordt maar als een middel tot grotere tewerkstelling.

Een tweede zaak die dit jaar haar beslag of ten minste een begin van uitvoering heeft gekregen, is het pluralistisch onderwijs. In de wet van 1975 zijn een groot aantal paragrafen gewijd aan dat pluralistisch onderwijs van de toekomst. Daarvoor is nu, als allereerste begin, de Raad samengesteld. Ook hier rijst de vraag naar de mogelijke levenskansen van dit pluralistisch onderwijs. In een tijd dat zelfs binnen de netten een ongenadige strijd wordt gevoerd om leerlingen, een ongenadige affichecampagne plaatsheeft die school boven school aanprijst, waardoor op het ogenblik eigenlijk een weinig aantrekkelijk beeld van het onderwijs wordt geboden, moet men starten met iets nieuws.

In al onze verwachtingen die wij hebben gesteld in een pluralistisch onderwijs zijn wij op het ogenblik bijzonder pessimistisch wat de kansen betreft. Ook hier zullen misschien de denataliteit en de crisis een hulp zijn om het pluralistisch onderwijs een echte kans te geven. Als het pluralistisch onderwijs gunstiger normen heeft dan het ander onderwijs dat nu bestaat, zullen wij het misschien meemaken dat een aantal scholen overgaan naar het pluralistisch type omwille van de centen. Wij hebben ook gezien dat scholen die weigerden zich voor beide geslachten open te stellen, dit achteraf wel hebben gedaan omwille van de financiële voordelen.

Wij hopen dat de keure voor het pluralistisch onderwijs niet weer acht jaar op zich zal laten wachten, maar dat de Hoge Raad snel aan de slag gaat om alles wat hierover reeds gezegd en geschreven is te onderzoeken en, in het licht van de huidige wensen van de samenleving, die gelukkig veel toleranter en verdraagzamer is geworden, dat onderwijs mogelijk te maken.

De heer Van der Niepen heeft zijn bezorgdheid ten aanzien van het statuut van het personeel van het vrij onderwijs uitgesproken. Mijnheer de minister, dat is een onderwerp dat ons bijzonder na aan het hart ligt. Wij vragen dat elke gelegenheid zou worden te baat genomen om in dat opzicht een stap verder te zetten.

Misschien is het feit dat u toevallig tot de christelijke familie behoort een mogelijkheid om het gesprek met de Guimardstraat in positieve zin te laten evolueren.

Tenslotte wil ik enkele punten behandelen die tot de varia kunnen worden gerekend.

In onze fractie leeft een bekommernis omtrent de centrale examencommissie. Wij vinden het een 19de-eeuwse instelling die dringend moet worden hervormd. Is het niet mogelijk de leerstof en de samenstelling van het programma minstens een jaar vooraf aan de betrokkenen bekend te maken? Kan er een permanent secretariaat worden ingericht dat de kandidaten voor de centrale examencommissie een permanente begeleiding zou kunnen geven?

Mijnheer de minister, wij hebben van u uitvoerig uitleg gekregen over de VVOB zijnde de instelling die onderwijskrachten naar de derde wereld uitsluit. Het gaat hier om een VZW in expansie gezien het grote aantal werkloze leerkrachten. Inzake het onderwijs moet men voorzichtig handelen. Niet alle ontwikkelingssamenwerking die in de vorm van onderwijs werd geleverd, kan positief worden beoordeeld. Concreet zijn er, wat betreft de VVOB, klachten in verband met de voorbereiding van de leerkrachten die naar de derde wereld worden gestuurd.

Mijnheer de minister, u hebt ons een aantal gegevens verstrekt over het onderwijs en de derde wereld in het algemeen. Wij hebben in de tabellen de betalingen teruggevonden die aan de Nederlandstalige universiteiten worden gedaan voor de geleverde ontwikkelingsamenwerking. Dat moet worden vervolledigd met hetgeen voor de Franstalige universiteiten gebeurt. Wij zullen de gegevens per universiteit opvragen aan minister Bertouille, verantwoordelijk voor de Franse onderwijssector. Wij menen daartoe het recht te hebben. Wij vermoeden dat daaruit nog steeds een sterke benadeling zal blijken van de universiteiten in het Vlaamse land, gesubsidieerd vanuit Ontwikkelingssamenwerking.

Mijnheer de minister, dat waren enkele concrete vragen. Wij hopen dat de bespreking van de begrotingen van Nationale Opvoeding in een crisistijd aanleiding mag zijn voor kwaliteitsverbetering, zoals u dat wenst, maar wij hopen tevens dat de vershring van de middelen, de creativiteit zal mogen stimuleren om nieuwe wegen op te gaan. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — Nous poursuivons cette discussion cet après-midi à 14 heures.

Wij zullen deze bespreking deze namiddag te 14 uur voortzetten.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 12 h 40 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 12 u. 40 m.)